

tietoarkisto

| Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto | www.fsd.uta.fi | 2012

TEEMA Terveysten tutkimuksen aineistot

Nuoret mielen-
terveyskuntoutujat
tutkimuskohteena **6**

Lääketieteen
arvokkain data
on biopankeissa **16**

Rahoittajien
datapolitiikat
vaikuttavat **22**

Tässä numerossa:

Terveyden tutkimuksen aineistot

Terveyden tutkijan ei kannata vierastaa Yhteiskuntatieteellistä tietoaarkistoa. Tietoaarkisto-lehti kertoo miksi. Terveystta ja siihen läheisesti liittyviä aiheita käsitellään arkistoiduissa aineistoissa usein. Terveys on hyvin yhteiskunnallinen ilmiö, biologisesta perustastaan huolimatta.

> Tutkimuskohteena nuorten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus	6
> Tietoa suomalaisesta päihdehoidosta 20 vuoden ajalta	10
> Aineistoja terveyden tutkimukseen tietoaarkistosta	11
> Kansainvälisiä aineistoja vertailevaan terveyden tutkimukseen	13
> Ikihyvä Päijät-Häme: Seurantatietoa ikääntyvien hyvinvoinnista ja elintavoista	15
> Lääketieteen arvokkain data on biopankeissa	16
> The European School Project on Alcohol and Other Drugs – ESPAD: Vertailevaa aineistoa eurooppalaisten nuorten päihdekäyttäytymisestä ja -asenteista	19

istockphoto

YHTEISKUNTATIEEELLINEN TIETOARKISTO
FINLANDS SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA DATAARKIV
FINNISH SOCIAL SCIENCE DATA ARCHIVE

tietoaarkisto

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston julkaisu

ISSN 1457-7682

Päätoimittaja:
Helena Laaksonen

Toimituskunta:
Katri Aarnio
Sami Borg
Arja Kuula

Ruotsinnot:
Marina Hamberg

Julkaisija:
Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (FSD)

Käyntiosoite:
Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs,
Tampere
Puhelin 040 190 1432
Faksi (03) 343 9088

Postiosoite:
Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO

Sähköposti:
fsd@uta.fi tai
etunimi.sukunimi@uta.fi

Kotisivu:
<http://www.fsd.uta.fi/>

Tietoaarkisto-lehti verkossa:
<http://www.fsd.uta.fi/lehti/>

Taitto:
Juha Immonen

Painopaikka:
FORSSA PRINT
Forssa 11/2012

> Tutkimusrahoittajien rooli arkistoinnin edistäjänä merkittävä	22
> Euroopan komissio suosittaa tutkimusaineistojen jakamista	23
> Korkeatasoista yhteiskunta- tutkimusta hyvänlaatuisilla aineistoilla Tanskasta.....	24
> CESSDn asiantuntijat seminaarissa Tampereella Aineistojen hankinnan kokemuksia ja käytäntöjä jakamassa.....	25
> Tasa-arvotiedon keskus Minna – tietoa olettamusten sijaan.....	26
> Rekisteritutkimuksen tukikeskus ReTki siirtyi Kansallisarkistoon	27
> Tutkimuksen tietoaaineistot -hankkeelta sähköisen datan säilytyspalveluita tutkijoille.....	28
> Pääkirjoitus / Ledare Tietoarkisto palvelee myös terveystieteitä / Dataarkivet betjänar också hälso- vetenskaperna	4
> Dataruutu	12
> Kolumni: Suomi ja SHARE	29
> Aineistoluettelo	30
> Julkaisuja arkistoiduista aineistoista	31
> Lyhyesti	36

iStockphoto

iStockphoto

Helena Laaksonen

HENKILÖKUNTA

**Henkilökunnan
sähköpostiosoitteet:**
etunimi.sukunimi@uta.fi

Sami Borg
johtaja
03 3551 8524 tai
050 345 0811

Helena Laaksonen
informaatikko
040 190 1440

Katri Aarnio
hallintoasiainsihteeri
040 190 1432

ASIAKASPALVELU JA AINEISTONKÄSITTELY

Seppo Antikainen
tietopalveluasiantuntija
040 190 1436

Taina Jääskeläinen
kielenkääntäjä
040 190 1444

**Hannele Keckman-
Koivuniemi**
tietopalvelupäällikkö
040 190 1439

Mari Kleemola
tietopalvelupäällikkö
040 190 1437

Arja Kuula
kehittämispäällikkö
040 190 1438

Jarkko Päiväranta
tutkimusamanuenssi
040 190 1442

Tommi Rikkinen
tutkimusamanuenssi
040 190 1442

Tarja Uotila
asiakas- ja tietopalvelu-
sihteeri
040 190 1443

TEKNISET PALVELUT

Tuomas J. Alaterä
atk-erikoistutkija
040 190 1441

Jani Hautamäki
järjestelmäsuunnittelija
040 190 1431

Matti Heinonen
atk-erikoistutkija
040 190 1435

Ari Paloposki
pääsuunnittelija
040 190 1434

Toni Sissala
järjestelmäsuunnittelija
040 190 1431

Sirkka Säynäjäkangas
atk-erikoistutkija
040 190 1433

Sami Borg
Johtaja
Föreståndare
FSD

Tietoarkisto palvelee myös terveystieteitä

Terveys sopii hyvin Tietoarkisto-lehden teemaksi, vaikka aihealuetta ei ehkä ole totuttu pitämään yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen ydinalueena. Syitä esille ottamiseen on monia.

Ensimmäinen syy liittyy tieteiden välisen raja-aitojen madaltumiseen ja myös terveyden edistämisen vahvaan yhteiskunnalliseen merkitykseen. Kliinistä lääketieteellistä tutkimusta lukuun ottamatta suuri osa terveystieteellisestä tutkimuksesta käyttää samankaltaisia tutkimusmenetelmiä ja -aineistoja kuin yhteiskuntatieteet ja kulttuurin tutkimus. Ala on myös yhteiskuntapoliittisesti keskeinen, koska sen aineistoihin käytetään runsaasti julkisia varoja. Alalla toimii paljon esimerkiksi sosiaalitieteellisen tai taloustieteellisen koulutuksen saaneita tutkijoita.

Toinen peruste on osittain seurausta edellisestä. Tietoarkisto on jo tähän mennessä vastaanottanut arkistoitavaksi runsaasti terveystieteiden tutkimusaineistoja. Emme toki ole arkistoineet näytteitä emmekä juurikaan kliinisiä tutkimusaineistoja, mutta sitäkin enemmän terveysaiheisia kysely- ja haastatteluaineistoja.

Pääosa tällaisista tutkimusaineistoista on kvantitatiivisia ja monet kuuluvat niin sanottuihin aineistosarjoihin. Nämä käsittelevät hyvinvointia yleensä, ikääntymistä, mielen-terveyttä, työhyvinvointia, terveyden edistämistä yleensä, liikuntaharrastuksia, alkoholin käyttöä ja päihdehoitoa, muita riippuvuuksia ja terveys- ja sosiaalipalvelujen järjestämistä. Tietoarkisto on arkistoinut terveysaiheisia kyselyaineistoja jo sadoittain. Myös alan kvalitatiivisten tutkimusaineistojen arkistointi on lähtenyt hyvin käyntiin.

Kolmas keskeinen syy terveysteeman esille nostamiseen on se, että käynnissä oleva Tietoarkisto 2015 -hankkeemme uudistaa palvelujamme yhteiskuntatieteitä laajemmalle. Toimintamme vahvistaminen vielä paremmin eri-

tyyppisten terveystieteiden tutkimusaineistoille soveltuvammaksi on urakka, joka ei valmistu hetkessä. Asia vaatii huolellista suunnittelua, yhteistyötä alan tutkijoiden kanssa sekä tietoarkiston tehtävien ja resurssien arviointia rahoittajien kanssa.

Uskomme olevamme tietoisia isoimmista haasteista. Ei löydy tieteenalaa, jonka tutkijat arkistoisivat riemumielin aineistojaan. Omistajuus- ja tekijäyyskysymykset nousevat vääjäämättä pintaan. Lisäksi terveystieteiden aineistojen pitkäaikaissäilytykseen ja jatkokäyttöön liittyy erityisiä tietosuoja- ja lupanäkökohtia. Tutkittavat aiheet ovat usein sensitiivisiä. Alan tutkimushankkeiden toteuttaminen vaatii yksityiskohtaisia lupia eri toimijoiden eettisiltä toimielimiltä ja tutkimussuostumuksia tutkittavilta. Nämä määrittävät osaltaan aineistojen jatkokäyttömahdollisuuksia.

Varsinkin terveystieteissä aineistot voivat olla joko kokonaan tai osittain rekisteritietoja ja dataa voidaan käyttää tunnisteellisina tutkimushankkeiden eri vaiheissa. Aineiston siirto tutkimusryhmän ulkopuoliseen käyttöön vaatii työtä, jos se on ylipäätään mahdollista tutkimuslupien puitteissa.

Käytännön kokemukset useista Euroopan maista kuitenkin osoittavat, että huolellisesti suunniteltuina ja kerättyinä sensitiivisetkin terveystieteelliset tutkimusaineistot voidaan saattaa turvallisesti ja asianmukaisesti tiedeyhteisön jatkokäyttöön. Kuluvan vuoden marraskuussa omat asiantuntijamme neuvottelivat Ruotsin, Norjan ja Tanskan sisararkistojemme kanssa nimenomaan terveystieteellisten aineistojen arkistoinnin ongelmista ja hyvistä käytännöistä. Työtä riittää ja otamme haasteen mieluusti vastaan.

Dataarkivet betjänar också hälsovetenskaperna

Hälsa lämpar sig väl som tema för tidningen Tietoarkisto, även om man i allmänhet inte ansett att hälsa är ett av kärnområdena inom forskningen i samhälls- och kulturfrågor. Det finns flera skäl för att ta upp frågan om hälsa.

Det första skälet är att gränslinjerna mellan de olika vetenskaperna blivit ottydligare och att främjandet av hälsa är av stor samhälls- och klinisk betydelse. Med undantag av den kliniska medicinska forskningen använder största delen av den hälsovetenskapliga forskningen liknande metoder och material som samhälls- och kulturforskningen. Området är också samhällspolitiskt centralt, eftersom man inom hälsoforskningen använder mycket offentliga resurser. Inom området verkar också många forskare som har en socialvetenskaplig eller national-ekonomisk utbildning.

Det andra skälet är delvis en följd av det föregående. Dataarkivet har redan nu mottagit för arkivering en stor mängd forskningsmaterial rörande hälsovetenskaperna. Vi har dock inte arkiverat prover eller kliniskt forskningsmaterial, men desto mer enkät- och intervjumaterial gällande hälsofrågor.

Största delen av detta forskningsmaterial är kvantitativt och hör till så kallade dataserier. Dessa behandlar hälsa i allmänhet, åldrande, mentala frågor, arbetshälsa, främjande av hälsa i allmänhet, motion, användningen av alkohol och rusvård, andra former av beroende och hur hälso- och socialtjänster kan ordnas. Dataarkivet har redan arkiverat ett hundratal enkäter gällande hälsofrågor. Vi har också kommit igång med att arkivera kvalitativt forskningsmaterial inom området.

Ett tredje skäl till att lyfta fram hälsotemat är vårt projekt Dataarkivet 2015 som utvidgar vår service till humaniora och hälsovetenskaper. Att göra vår verksamhet ännu bättre anpassad till att hantera olika typer av forskningsma-

terial inom hälsovetenskaperna är ett arbete som kommer att ta tid. Det krävs omsorgsfull planering, samarbete med forskare inom området samt utvärdering av dataarkivets uppgifter och resurser tillsammans med finansiärerna.

Vi tror att vi är medvetna om de stora utmaningarna. Det finns inga vetenskapsområden som med glädje skulle arkivera sitt datamaterial. Frågor om ägande- och upphovsmanrätten kommer oundvikligen att behöva diskuteras. Dessutom finns det särskilda aspekter på informationsskydd och olika typer av tillstånd som måste beaktas vid långtidsarkivering och återanvändning av hälsovetenskapliga data. Att förverkliga forskningsprojekt inom området kräver detaljerade tillstånd från de olika aktörernas etiska organ och forskningstillstånd från berörda parter. Dessa för sin del bestämmer i hög grad hur materialet kan användas i fortsättningen.

Hälsovetenskapligt material kan delvis eller helt bestå av registerdata. Data innehållande personuppgifter kan användas i olika faser av forskningsprocessen. Att processera datamaterialet så att det kan återanvändas av utomstående kräver mycket arbete, om det överhuvudtaget är möjligt inom ramen för forskningstillstånden.

Erfarenheter från olika europeiska länder har dock visat att om datainsamlingen är noggrant planerad och genomförd, är det möjligt att tillhandahålla även sensitiv hälsovetenskaplig data för återanvändning på ett säkert och ändamålsenligt sätt. I november diskuterade våra egna experter med motsvarande dataarkiv i Sverige, Norge och Danmark specifika problem och god praxis relaterade till arkivering av hälsovetenskapligt material. Det finns mycket arbete att göra och vi tar gärna emot utmaningen.

**TUTKIMUSKOHTENA
nuorten
avohoidollinen
mielenterveys-
kuntoutus**

Teksti: Jarkko Päiväranta

Tutkimusten mukaan 1980-luvun lopulla syntyneistä suomalaisnuorista joka viides on 21 ikävuoteen mennessä saanut hoitoa mielenterveysongelmiinsa¹. Samaan aikaan suomalais- ta mielenterveydenhoitoa kohtaan on esitetty kritiikkiä. Mielenterveyspalveluita on syytetty muun muassa pirstaleisuudesta ja suunnitelmallisuuden puutteesta². Professori **Kirsi Juhilan** johtama tutkimusprojekti lähestyi aihetta perehtymällä erään nuorten aikuisten avohoidollista mielenterveyskuntoutusta organisoivan järjestön toimintaan tarkastelemalla kuntoutukseen liittyviä käytäntöjä ja kokemuksia erityisesti asiakaspalvelun näkökulmasta. Projektin yhteydessä kerättiin laaja tutkimusaineisto, joka sisältää mielenterveyskuntoutuksen asiakkaiden, työntekijöiden ja ulkopuolisten palveluntarjoajien haastatteluja.

Tampereen yliopiston sosiaalityön professori Kirsi Juhila työryhmi- neen keskittyi tutkimusprojektis- aan tarkastelemaan asiakasläh- töisyyttä vakavaa mielisairautta sairasta- ville nuorille aikuisille suunnatun mielen- terveyskuntoutuksen tuottamisessa. Tutki- joita kiinnosti mielenterveyskuntoutuksen uusi toimintamalli, jossa tehdään yhteis- työtä yli sektorirajojen. Tutkimusryhmä halusi selvittää, mitä asiakaslähtöisyys uudessa toimintamallissa on, kuinka se toteutuu ja mitä hyötyä asiakkaalle on yli sektorirajojen tehtävästä yhteistyöstä.

Ajatus ryhtyä laajamittaiseen tutki- musprojektiin ja alkaa tutkia nuorten mielenterveyskuntoutusta sisältäpäin sai alkunsa, kun teknologian ja innovaatioi- den kehittämiskeskus Tekes aloitti Inno- vaatiot sosiaali- ja terveyspalvelujärjestel- mässä -nimisen kehittämisprojektin. Tut- kimusrahoitusta tarjoamalla Tekes hou- kutteli projektiinsa mukaan eri alojen tut- kijoita. Tutkimusryhmällä oli jo olemassa selvä ajatus seuraavan tutkimuksensa suunnasta, ja Tekesin rahoituksen myötä palaset loksahivat sopivasti kohdalleen.

Tutkijat olivat tehneet jo aikaisemmin yhteistyötä tutkimuksen kohteena olevan mielenterveysjärjestön kanssa, joten uu- den laajemman tutkimuksen aloittaminen tuntui luonnolliselta.

– On tärkeätä, että on olemassa jat- kumo meidän yhteistyöllemme tämän mielenterveystyöjärjestön kanssa. Aikai- semminkin olemme tehneet samansuun-

taista tutkimusta, kertoo hankkeen vetäjä Kirsi Juhila. Aikaisempi yhteistyö näkyi myös tutkimusryhmän rakenteessa. Sii- hen kuului paitsi yliopistotutkijoita myös kyseisen mielenterveysjärjestön jäsen. Yhteinen historia loi hedelmälliset puit- teet tutkijoiden ja haastateltavien mahdol- lisimman luonnolliselle vuorovaikutuk- selle. Tämä oli tärkeää myös järjestön nä- kökulmasta.

– Meillä oli jo valmiiksi olemassa luot- tamus tutkijaryhmään, koska olimme teh- neet jo pitkään yhteistyötä näiden samo- jen tutkijoiden kanssa, kuvailee **Anna Kulmala**, joka työskentelee kaksoisroo- lissa sekä mielenterveyspalveluja tuotta- vassa mielenterveysjärjestössä että tutki- musryhmän tutkijana.

Myös useimmat haastateltavat mielen- terveyskuntoutuksen asiakkaat ottivat tut- kijat hyvin vastaan.

– Monta kertaa tuntui, että sinut otet- tiin yhtenä kurssilaisena sinne mukaan, toisten kurssilaisten joukkoon, kertoo **Kirsi Günther**.

– He suhtautuivat haastatteluihin kuin ne kuuluisivat osana kuntoutukseen, vaika haastatteluihin osallistuminen olikin täysin vapaaehtoista, jatkaa **Suvi Raita- kari**.

Arkistoinnin avulla haastateltavien ääni kuuluviin

Tutkimusryhmän kahden vuoden aikana keräämä aineisto on kokonaisuudessaan arkistoitu Yhteiskuntatieteelliseen tietoar-

Jarkko Päiväranta

kistoon. Aineisto sisältää paitsi mielenterveyskuntoutuksen asiakkaiden haastatteluja, myös järjestön työntekijöiden ja palveluntarjoajien ryhmähaastatteluja ja erilaisia kokouslitteraatioita. Kokouksissa ja tehdyissä haastatteluissa käytiin läpi mielenterveyskuntoutuksen toimintaa paitsi yleisellä myös varsin henkilökohtaisella tasolla. Mielenterveyskuntoutuksen asiakkaat, vakavaa mielisairautta sairastavat nuoret aikuiset, puhuivat haastatteluissaan varsin avoimesti omasta sairaudestaan, sen kehittymisestä ja kuntoutuksesta. Asiakkaiden sairauskertomuksia käytiin läpi myös henkilökunnan kokouksissa ja ryhmähaastatteluissa. Aineiston erityislaatuisuus pakotti tutkimusryhmän puntaroimaan poikkeuksellisen tarkkaan arkistointiin hyödyt ja mahdolliset riskit.

Tietoarkiston kanssa käydyt keskustelut vakuuttivat tutkijat siitä, että haastattelujen henkilöllisyys pysyy salassa myös arkistoinnin jälkeen.

– Ensimmäinen reaktio tällaisen aineis-

ton kanssa oli, että tätä on ihan mahdoton laittaa tietoarkistoon. Pian kuitenkin kävi hyvin selväksi, että myös jatkokäyttäjää sitovat samat eettiset tutkimusperiaatteet kuin meitäkin. Lisäksi kun ymmärsimme, ettei aineisto ole avoimessa käytössä myöskään arkistoinnin jälkeen, se rauhoitti, Juhila kuvailee tuntemuksiaan. Arkistoinnin puolesta puhui myös tieto aineiston paremmasta säilyvyydestä.

– Yksi asia mikä sitä pelkoa vähensi ja arkistoinnin kynnystä madalsi oli tieto siitä, että arkistossa aineisto on varmasti turvassa ja siihen on panostettu, jatkaa tutkija **Sirpa Saario**. Säilytyksen turvaamisen lisäksi työryhmä korostaa myös aitoa haluaan saattaa aineisto jatkokäyttäjien ulottuville. – On selvää että tämäkään aineisto ei tyhjene kahden vuoden projektin aikana. Se on niin rikas aineisto, että me emme millään pysty tutkimaan sitä läpikotaisin, korostaa Juhila.

Yksi arkistointiin liittyvä perusongelma on se, että tutkijat suhtautuvat

usein haastateltaviinsa jopa ylisuojelevasti. Näin käy usein myös silloin, kun haastateltavat itse nimenomaan haluaisivat äänensä kuuluvan myös laajemmalle yleisölle. Myös Juhila tutkimusryhmineen joutui miettimään arkistointia ja jatkokäyttöä tästä näkökulmasta. – Jotain vartenhan he [mielenterveyskuntoutujat] haluavat sen tarinansa kertoa. He eivät välttämättä halua tunnustautua, mutta onhan meillä joku velvollisuus tuoda se tarina julki, pohtii Günther muun tutkimusryhmän säestäessä. – Jos me haastattelimme heitä, mutta sitten aineisto jätettäisiin käyttämättä ja piilotettaisiin johonkin, niin sekin on eettisesti väärin. He haluavat kertoa. He haluavat, että heitä kuunnellaan, jatkaa Günther.

– He ovat varsin tottuneita kertomaan omaa tarinaansa, paljon tottuneempia kuin työntekijät, Kulmala lisää.

Arkistoinnin yhteydessä haastatteluista anonymisoitiin haastateltavien suorat tunnistetiedot sekä asetettiin käyttöehtolau-

Tutkimusryhmä ryhmäkuvassa: tutkijat Suvi Raitakari (vas.), Sirpa Saario ja Kirsi Günther (edessä lattialla), hankkeen vetäjä Kirsi Juhila, tutkimusapulainen Riina Kaartamo ja tutkijajärjestötyöntekijä Anna Kulmala.

Aineiston erityislaatuisuus pakotti tutkimusryhmän puntaroimaan poikkeuksellisen tarkkaan arkistoinnin hyödyt ja mahdolliset riskit.

seke varmistamaan tutkimushenkilöiden anonymiteetti aineistosta myöhemmin tuotettavissa julkaisuissa.

– Tunnustan näin järjestön edustajana, että aluksi oli huoli siitä tunnistettavuudesta. Mutta kun paikkakunnat ja ympäristö saadaan häivytettyä, tuli jo rauhallisempi olo ja tuo huoli hävisi, kuvailee Kulmala aineiston jatkokäyttöön liittyviä tuntemuksiaan. Arkistoidun aineiston arkaluontoisuudesta johtuen tutkimusryhmä päättää lisäksi jokaisen käyttöluvapahakemuksen kohdalla erikseen, luovuttavatko he arkistoimansa aineiston kyseisen tutkimuksen käyttöön.

– Me aika tarkkaan käydään läpi, mihin tarkoitukseen aineistoa käytettäisiin, pyydetään tutkimussuunnitelma ja mielellään tavataan tutkija henkilökohtaisestikin, sanoo Juhila.

Arkistoitujen aineistojen käyttöehtoja on mahdollista muuttaa tulevaisuudessa joustavimmiksi, jos alkuperäiset tutkijat katsovat sen olevan aiheellista. Yleensä myöhempi käyttöehtojen keventäminen palvelee niin aineiston luovuttajan kuin haastateltavien intressejä, sillä yksilön-suoja ei millään muotoa heikkene käyttöluvaprosessin keventymisen myötä.

Tutkimusrahoittajien linjamuutos vaikutti arkistointipäätökseen

Yhä enenevässä määrin tutkimusrahoittajat myös Suomessa edellyttävät rahoittamiltaan projekteilta aineistohallintasuunnitelmaa ja suosittelevat kerättyjen tutkimusaineistojen arkistointia. Suomessa edelläkävijänä on ollut Suomen Akatemia. Vaikka Kirsi Juhilan johtaman tutkimusprojektin rahoitus tuli tällä kertaa Tekesiltä, vaikutti arkistointipäätökseen Juhilan mukaan osittain myös Suomen Akatemian uusi linjaus tutkimusaineistojen arkistoinnin ja jatkokäytön li-

säämiseksi. Juhila näkee positiivisena tämänsuuntaisen kehityksen.

– Minun mielestäni se on hyvä asia. Tyhmintä, mitä laadullisen aineiston kanssa pitkään tehtiin, on se, että luvattiin tuhota kerätty aineistot tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Sitä en ole koskaan ymmärtänyt, toteaa Juhila.

Vaikka Juhila on omissa projekteissaan jo pitkään ottanut haastattelulupia pyytessään huomioon myös aineistojen mahdollisen arkistoinnin, oli arkistointipäätös käytännön tasolla ajankohtainen vastan nyt päättyneen projektin yhteydessä. Tulevissa projekteissaan Juhila aikoo ottaa arkistointimahdollisuuden aiempaa vakavammin huomioon, nyt kun päänaavaus omien aineistojen arkistoinnissa on tehty.

– Uskon, että tulevaisuudessa vaaditaan yhä enemmän perusteluja, jos ei aio arkistoida keräämäänsä tutkimusaineistoa, pohtii Juhila arkistointikäytännön yleistymistä. Uusi Juhilan johtama tutkimusprojekti on jo käynnissä, ja myös sen yhteydessä kerättävä aineisto arkistoidaan. Uudessa tutkimuksessa tarkastellaan asiakkaiden ja työntekijöiden vastuullistamista mielenterveystyön käytännöissä.

Jatkokäyttömahdollisuudet lähes rajattomat

Vaikka Juhila työryhmineen tutki keräämäänsä aineistoa sosiaalitieteilijän näkökulmasta, uskovat he, että jatkokäytössä aineistoa on mahdollista tarkastella lähes minkä tieteenalan näkökulmasta tahansa.

– Uskon, että käyttömahdollisuudet ovat rajattomat. Siellä on erityyppisiä haastatteluja ja vuorovaikutusaineistoja, jotka voisivat kiinnostaa esimerkiksi luonnollisen vuorovaikutuksen tutkijoita, Juhila toteaa. – Aineisto voi varmasti kiinnostaa monen eri alan tutkijoita, esimerkiksi terveystieteilijöitä, sosiologeja, sosiaalipsy-

Aineistot

- > FSD2713: Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012: asiakkaiden haastattelut
- > FSD2714: Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012: moniammatilliset palvelit
- > FSD2715: Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012: työntekijöiden tiimipalvelit
- > FSD2716: Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012: työntekijöiden ryhmähaastattelut
- > FSD2717: Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012: yhteistyökumppaneiden haastattelut

kologeja tai narratiivien tutkijoita.

Haastattelun lopuksi pyydän tutkimusryhmää vielä lähettämään terveisiä niille tutkijoille, jotka piilottelevat aineistojaan omissa pöytälaatikoissaan. – Kannustaisin heitä ottamaan yhteyttä tietoarkeistoon ja keskustelemaan niistä kysymyksistä, jotka heitä arkistoinnin suhteen mietityttävät. Tämän jälkeen on paljon helpompaa tehdä arkistointiin liittyviä ratkaisuja. Myös itsellemme nämä keskustelut olivat äärimmäisen tärkeitä arkistointipäätöstä tehtäessä, Juhila toteaa. ●

VIITTEET

1. Paananen & Gissler: Lapsuuden köyhyys heijastuu myöhempään elämään, THL verkkouutinen 14.1.2011.
2. Duodecim. Nuorten hyvin- ja pahoinvointi. Konsensuskokous 1.–3.2.2010. [Verkossa <http://www.duodecim.fi/Konsensuskokoukset> > Lausumat > 2010 Nuorten hyvin- ja pahoinvointi].

Tietoa suomalaisesta päihdehoidosta 20 vuoden ajalta

Kesän kuluessa tietoaarkiston aineistovalikoima on kasvanut merkittävästi päihdehoitoon keskittyvien aineistojen osalta. Professori **Pekka Saarnio** luovuttamat aineistot on jaettu noin kymmeneen aineistokokonaisuuteen, jotka sisältävät monipuolista dataa suomalaisesta päihdehoidosta kiinnostuneille. Aineistot ulottuvat kolmelle eri vuosikymmenelle tarjoten näin myös ajallisen näkökulman suomalaiseen päihdehoitoon.

Saarnion luovuttamista aineistoista ensimmäiset on kerätty vuosina 1987–1988. Tuolloin tutkittiin päihdeongelmaisten kognitiivisia toimintoja ja selviytymiskeinoja Lammin huoltolassa. Vuosina 1995–1997 Kankaanpään A-kodin asiakkaiden toipumisesta kerättiin dataa lomakehaastatteluilla, jotka toistettiin 12 kuukauden aikana yhteensä viidesti.

Päihdeongelmaisten muutosvalmiudesta ja hoidon jatkuvuudesta kerättiin aineisto vuosina 2000–2004. Vuonna 2008 kerätty Suomalainen päihdehoito-aineistot sisältävät sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia osia. Aineistokokonaisuuden eri osat valaisevat esimerkiksi terapeutin ominaisuuksia, asiakkaan ja terapeutin välistä yhteistyösuhdetta, terapeutin sukupuolen vaikutusta hoitoon, päihdetyöntekijöiden syitä alalle hakeutumiseen ja päihdehoidon asiakkaiden muutosvalmiuteen vaikuttavia tekijöitä.

Saarnion aineistoissa on käytetty lukuisia standardoituja testejä (muun muassa URICA, PK5-persoonallisuustesti, STAXI ja AASE). Standardoidut testit avaavat jatkokäyttäjälle monipuolisia mahdollisuuksia erilaiseen vertailuun ja jatkotutkimukseen. Laajassa aineistomassassa on pääteemoihin liittyvien muuttujien lisäksi suuri määrä muuttujia, jotka käsittelevät esimerkiksi päihdehoidon asiakkaiden taustoja, uskonnollisuutta, lapsuutta ja omakohtaisia toipumiskokemuksia.

Aineistokuvauksiin ja aineistoista tuotettuihin koodikirjoihin voi tutustua tietoaarkiston verkkosivuilla. ●

> Suomalainen päihdehoito-sarjan kuvaus:
<http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/sarjat.html>

Aineistojen arkistointi muiden käyttöön on järkevää

Suomalainen päihdehoito-sarjan aineistot arkistoon luovuttanut **Pekka Saarnio** Tampereen yliopistosta (professori ma. sosiaalityö, alana päihdeongelmien hoito) vastasi muutamaaan kysymykseen aineistojen arkistoinnista.

Oliko Suomen Akatemian aineistojen jatkokäyttöä suosivalla ohjeistuksella vaikutusta arkistointipäätökseen?

– Ei sillä ollut vaikutusta. Oli alun alkaen selvää, että aineistot arkistoidaan. Vanhempien aineistojen arkistoinnissa on ollut esteenä yksinkertaisesti ajanpuute. Aineistojen tuottamiseen on laitettu paljon käsityötä ja vaivaa. On sen vuoksi järkevää, että ne ovat muiden saatavilla.

Oliko arkistointi työläs prosessi tutkijalle?

– Akatemiaprojektissa oli rahaa palkata erikseen tekijä hoitamaan aineistot kuntoon ”loppusijoitusta varten”. Se oli hyvä asia. Varhaisin aineistoista oli 1980-luvulta, joten oli korkea aika laittaa aineiston kuvailutiedot kuntoon. Jos vielä olisi kulunut vuosia, ei enää olisi muistanut asioita niin hyvin. Sain itsekin käydä läpi alkuperäistä tutkimusmateriaalia ja julkaisuja, jotta vanhimmat aineistot saatiin arkistoon.

Vaikuttaako arkistointikokemus tuleviin aineistonkeruisiin ja -käsittelyyn?

– Onhan se tietysti aina ollut tiedossa, että muuttujien kuvaukset ja selitykset olisi hyvä tehdä kunnolla valmiiksi...

Onko mielessäsi jotain tutkimusta, jonka joku muu voisi näillä aineistoilla tehdä, gradu-ideoita tai väitöskirjan aiheita?

– Kysymys tuli vähän yllättäen. Kyllähän niistä pystyy monenlaisia kysymyksenasetteluja tekemään. Aineistot ovat laajoja. Esimerkiksi opeutuksessa yritän tuoda opiskelijoille esiin, miten suuri etu on saada edes puolivalmis aineisto. Ajansäästö on valtava ja sen tajuaa vasta, kun kuulokkeet päässä yrittää purkaa jotakin aineistoa. Kannattaa tutkia aineistoluetteloita!

Aineistoja terveyden tutkimukseen tietoarkistosta

Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon on tallennettu useita yksittäisiä tutkimuksia ja aineistosarjoja, joissa on terveyden tutkimukseen soveltuvaa tietoa, erilaisia terveyskäyttäytymistä ja terveydentilaa kuvaavia muuttujia kvantitatiivisissa aineistoissa ja vastavasti kvalitatiivista tekstiaineistoa.

Aina sisältöä ei voi päätellä tutkimuksen otsikosta, mutta voit aloittaa etsintäsi yksikertaisesti selailemalla aineistoluetteloa otsikoittain. Aineistoluettelo on ryhmitelty myös asiasanoittain. Asiasanoja on tällä hetkellä yli 2300. Tietoarkisto käyttää asiasanoituksessa Yleistä suomalaista asiasanastoa.

Jos tiedät melko tarkkaan, mitä haluat, voit tehdä tekstihakuja joko tietoarkiston hakupalvelulla kohdentamalla haun aineistoihin tai tietoarkiston Nesstar-palvelusta. Nesstar-käyttöliittymässä voit kohdentaa haun myös muuttujatasolle. Verkkosivujemme Aineistot-osion vasemman reunan Haku aineistoista -linkistä pääset käsiksi kaikkiin aineistojen hakuvaihtoehtoihin.

Aina voit pyytää apua myös tietoarkiston aineistopalvelusta, jos omat etsintäsi eivät tuota tulosta. Ohjeet aineistojen tilaamiseen saat verkkosivujen Aineistot-osiosta ja tämän lehden Aineistoluettelon alusta sivulta 30.

Kotimaiset sarjat

Yksittäisten aineistojen joukossa on lukuisia aineistoja, jotka soveltuvat terveyden ilmiöiden tutkimiseen. Sopivia aineistoja voit löytää myös ensisijaisesti muita aiheita kuin terveyttä käsittelevistä aineistosarjoista, kuten kunta-alan sarjoista KuntaSuomi 2004 ja Kunnallisalan ilmapuntarit. Terveys on tärkeässä osassa yleensä myös hyvinvointi-aiheisissa sarjoissa ja yksittäisissä aineistoissa. Oheiseen listaan on poimittu esimerkkejä tietoarkistoon arkistoiduista kotimaisista aineistosarjoista, joissa terveyttä käsitellään. Lisää esimerkkejä on tämän lehden muissa jutuissa.

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukset -sarjassa on kartoitettu opiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveydentilaa, terveyskäyttäytymistä ja -asenteita ja näihin liittyviä tekijöitä, kuten sosiaalisia suhteita, opiskelua ja toimeentuloa, terveyspalvelujen käyttöä ja mielipiteitä palvelujen laadusta. Yleisen osan lisäksi tutkimukseen liittyy aina joitakin erityisteemoja. Tutkimuksia on tehnyt Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö neljän vuoden välein vuodesta 2000 alkaen. Tietoarkiston luettelossa on neljä korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimusta, viimeisin vuodelta 2008.

Koulun hyvinvointiprofiili -sarjassa tarkastellaan hyvinvointia koulussa. Tutkimuksen kohteena on neljä ryhmää: peruskoulun alaluokat (4–6-luokat), yläluokat (7–9-luokat), toisen asteen oppilaitokset ja henkilökunta. Yksi hyvinvointiprofiilin neljästä osa-alueesta on terveydentila. Aineisto kerätään kouluilta lukuvuosittain internetkyselynä. Sarjan ensimmäiset tietoarkistoon arkistoidut aineistot ovat lukuvuodelta 2004–2005.

Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimus on jatkunut vuodesta 1968 samojen henkilöiden seurantaan yli 40 vuotta. Projektin alkaessa tutkimukseen osallistui 369 kahdeksanvuotiaasta satunnaisesti valittua lasta kansakoulun toiselta luokalta. Tämän jälkeen aineistoa on kerätty, kun

tutkittavat ovat olleet iältään 14-, 20-, 27-, 33-, 36-, 42- ja 50-vuotiaita. Viimeisin aineistonkeruu tapahtui vuonna 2009. Yksi tutkimuksen teemoista on terveyskäyttäytyminen ja terveys. Sarjaan kuuluu 30 aineistoa. Niiden käyttöluvamenettely poikkeaa tietoarkiston tavanomaisesta käytännöstä. Saat siitä lisätietoa aineistojen taustatietosivulta, johon pääsee aineistokuvailujen linkistä.

Terveyden edistämisen barometrit kartoittavat kunta- ja järjestö- ja järjestöjen näkemyksiä terveyden edistämisestä keruuhetkellä ja tulevaisuudesta. Ne kuvaavat myös vastaajien käsityksiä terveyden ja sen edistämisen kannalta ajankohtaisista ilmiöistä. Terveyden edistämisen keskuksen, Tekryn, baro-

metreja on tehty vuodesta 1992. Tekry on nykyisin osa Suomen sosiaali ja terveys ry:tä, SOSTEa. Tietoarkistossa on Tekryn barometreja 13 vuodelta 2005–2011.

Tampereen terveys- ja sosiaali-kyselyt ovat Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja UKK-instituutin yhteistutkimuksia, joissa on selvitetty kuntalaisten terveydentilaa ja sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä. Kyselyt aloitettiin vuonna 1990. Tietoarkistoon on arkistoitu viisi aineistoa vuosilta 1996–2008.

Alkoholijuomien tilastoimaton kulutus -sarjan aineistoissa kartoitetaan, miten paljon suomalaiset käyttävät itse tehtyjä tai ulkomailta laillisesti tai laittomasti tuotuja alkoholijuomia. Alkoholijuomien tilastoimaton kulutus -aineistoja on arkistoituna kahdeksan vuodesta 1995 lähtien. Aineistot ovat Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen ja vuodesta 1996 lähtien Stakesin tuottamia.

Suhtautuminen alkoholipoliittisiin rajoitteisiin -sarjan aineistot ovat STAKESin, nykyisin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n, tuottamia ja Suomen Gallupin keräämiä haastatteluaineistoja, jotka käsittelevät väestön suhtautumista alkoholinkulutuksen rajoittamiseen. Tutkimuksissa on selvitetty muun muassa eri juomaryhmiin kuuluvien alkoholijuomien sopivinta myyntitapaa. Aika ajoin vastaajia on myös pyydetty ottamaan kantaa myynnin ikärajoihin ja alkoholin mainontaan. Aineistoja on arkistoitu vuodesta 1996 lähtien. Niitä on tietoarkiston luettelossa seitsemän. ●

> Nämä ja muut aineistosarjat tietoarkiston aineistoluetelossa:
<http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/>
 > Arkistoidut aineistot sarjoittain

Dataruutu

Lähde: ISSP 2011: terveys: Suomen aineisto [elektroninen aineisto]. FSD2703, versio 1.0 (2012-03-02). Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos & Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto & Helsinki: Tilastokeskus [tuottajat], 2011. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2012. Aineiston kuvailutiedot verkossa: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/FSD2703/>.

Kansainvälisiä aineistoja vertailevaan terveyden tutkimukseen

International Social Survey Programme – ISSP 2011 Mielipiteitä ja kokemuksia terveydenhoidosta ja terveydestä

International Social Survey Programme (ISSP) -sarjassa kerättiin laaja terveystutkimus vuonna 2011. ISSP:n terveystutkimuslin kansainvälinen aineisto ei ole vielä valmistunut, mutta Suomen aineisto on saatavana tietokannasta. ISSP aineistot kerätään vuosittain vaihtuvien aiheiden lähes 50 maassa. Tutkimusohjelma käynnistyi vuonna 1985, ja Suomi liittyi siihen vuonna 2000. Joitakin tutkimusaiheita on tänä aikana käsitelty jo neljä kertaa, mutta terveystutkimuslin vuodelta 2011 on sarjassa ensimmäinen.

Terveystutkimus koostuu tutkittavien mielipiteistä ja kokemuksia mittaavista muuttujista. Vastaajille esitettiin väittämiä terveydenhoitojärjestelmästä, terveystaloudesta, terveysongelmista, vaihtoehtohoidoista ja lääkäreistä. Heiltä kysyttiin esimerkiksi tarvitseeko terveydenhoitojärjestelmä muutoksia ja onko oikeudenmukaista, että suurituloiset voivat ostaa paremman terveydenhoidon kuin pienituloiset. Tutkimuksessa selvitettiin myös halukkuutta maksaa korkeampia veroja kaikkien suomalaisten terveydenhoidon parantamiseksi sekä mielipidettä joidenkin terveydenhoitoon liittyvien asioiden

rahoittamisesta julkisin varoin. Aineistoon sisältyy lisäksi koettua onnellisuutta ja luottamusta koulutus- ja terveydenhoitojärjestelmiin mittaavat muuttujat.

Tutkimuksessa selvitettiin myös vastaajien asennoitumista priorisointiin terveydenhuollossa. Heiltä kysyttiin muun muassa, pitäisikö sydänleikkaukseen pääsyyn vaikuttaa potilaan tupakoinnin, iän tai sen, onko hänellä pieniä lapsia. Vastaajilta tiedusteltiin myös heidän kokemiaan terveysongelmia viimeisten neljän viikon ajalta ja sitä, miten usein he ovat käyneet lääkärissä tai vaihtoehtohoidoissa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ja ovatko he olleet sairaalassa tai poliklinikalla yön yli kyseisenä aikana. Lisäksi selvitettiin kokemuksia ja mielipiteitä hoitopäätöksestä.

Tutkimuksen taustamuuttujia ovat muun muassa sukupuoli, ikä, siviilisääty, koulutustaso ja koulutuksen pituus, nykyinen työmarkkina-asema, puolison työmarkkina-asema, vastaajan ja puolison ammatti sekä perheen ja vastaajan tulot.

Terveystutkimuslin vastasi 1340 15–74-vuotiaasta suomalaista. Vastausprosentti oli 53,6. Aineiston keräsi Tilastokeskus vuoden 2011 syksyllä. Tietokanto rahoittaa Suomen aineiston keruun ja osallistuu kyselylomakkeen suomentamiseen ja tutkimusaineiston käsittelyyn kansainvälisen yhdistetyn aineiston vaatimusten mukaisesti.

Kansainvälisessä aineistonkeruussa on ollut mukana maita kaikilta maail-

man mantereilta. Vahvimmin edustettuna ISSP:ssä ovat Eurooppa ja Pohjois-Amerikka. Kansainvälinen aineisto valmistuu vuoden 2013 keväällä. Aineisto tulee saataville heti valmistuttuaan.

European Social Survey – ESS 2004 Vertailutietoa terveydestä ja hoitoon hakeutumisesta

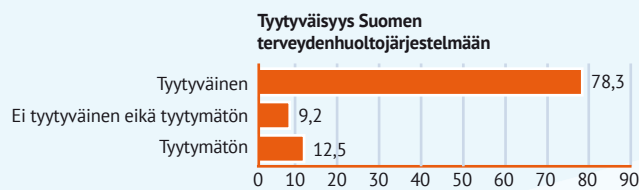
European Social Survey, ESS, on joka toinen vuosi kerättävä yli 20 maan kansainvälinen kyselytutkimus. Sarjan jokaisessa keruuaalossa on ollut mukana terveystutkimus, muun muassa vastaajien oma arvio terveydentilastaan. ESS:n vuonna 2004 kerätyn toisen aallon vaihtuva moduuli käsittelee terveyttä ja hoitoon hakeutumista. Lisäksi kaikki ESS-aineistot sisältävät tietoa terveyteen läheisesti liittyvästä hyvinvoinnista ja sen eri ulottuvuuksista.

Vuoden 2004 terveyttä ja hoitoon hakeutumista käsittelevässä moduulissa selvitettiin muun muassa usean eri kysymyksen avulla, missä määrin tutkittavat hyväksyivät sen, että muuten terveet ihmiset käyttävät lääkkeitä ulkonäkönsä tai elämänlaatunsa parantamiseen. Tutkimuksessa kysyttiin myös luontaistuotteiden, reseptilääkkeiden ja käsikauppalääkkeiden käytöstä ja huolesta reseptilääkkei-

Lähde: European Social Survey 2004

Lähde: ISSP 2011

den haittavaikutuksia kohtaan. Usean erikysymyksen avulla tiedusteltiin, millaiseen tai kenen hoitoon vastaajat hakeutuisivat kärsiessään erilaisista oireista, kuten kurkkukivusta, selkäkivusta, päänsärystä tai unettomuudesta. Aineisto sisältää myös useita lääkärin ja potilaan välistä vuorovaikutusta koskevia muuttujia.

Tutkimusaineistossa on runsaasti taustamuuttujia, jotka kuvaavat muun muassa perherakennetta, sukupuolta, ikää, asuinalueen tyyppiä, koulutusta ja ammattia, puolison ja vanhempien taustoja, kuulumista ammattiliittoon, kotitalouden tuloja ja siviilisäätyä.

Ensimmäinen ESS-tutkimus toteutettiin vuosina 2002–2003. Tuorein käytettävissä oleva aineisto on vuodelta 2010. Parhailaan kerätään kuudennen aallon ESS-dataa. Englanninkieliset tutkimusaineistot ovat ladattavissa maksutta tutkimuskäyttöön Norjan tietokannan ESS-sivustolta. Käyttö vaatii rekisteröitymisen. ESS:n suomenkielisiä Suomen aineistoja voi tilata Suomen tietokannasta tutkimus- ja opiskelutarkoituksiin.

Tutkimusaineistot koostuvat joka kierroksella koottavasta ydinmoduulista ja kahdesta tai useammasta vaihtuvasta moduulista. Tutkimusten avulla on mahdollista seurata mielipiteiden ja elämäntilanteiden muutosta ja jatkuvuutta useilla eri aihealueilla. Samanlaisina toistettavat kysymykset koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta; po-

liittisia mielipiteitä ja osallistumista; hallintoa ja tehokkuutta; moraalisia, poliittisia ja sosiaalisia arvoja; sosiaalista syrjintää ja ulossulkemista; kansallista, etnistä ja uskonnollista sitoutuneisuutta; hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta; sosiaalisia verkostoja sekä väestöllisiä ja sosiaalis-taloudellisia tekijöitä.

Muut kansainväliset aineistot

Kansainvälisistä sarjoista laajin on Euroopan unionin jäsenmaissa kerättävä **Eurobarometrit**. Ne ovat Euroopan komission rahoittamia käyntikyselytutkimuksia, joissa kartoitetaan unionin kansalaisten sosiaalisia ja poliittisia mielipiteitä. Aineistot ulottuvat 1970-luvun alusta viime vuoteen ja sisältävät hyvin laajasti tietoa myös terveyden tutkimuksen tarpeisiin. Eurobarometrien vaihtuvat kysymykset kertovat keuhketien tiedontarpeesta unionin toimieliimissä. Samassa kyselyssä voi olla aiheena AIDS ja tullivalvonta tai Euroopan unionin tuomioistuin ja passiivinen tupakointi. Ot-sikoiden aiheet eivät yleensä liity toisiinsa, mutta nimeämiskäytäntö voi hämmentää siihen tottumattomia. Suomi on Eurobarometreissä mukana 1990-luvulta lähtien.

Eurobarometrejä voi tilata Suomen yhteiskuntatieteellisestä tietokannasta. Niitä voi myös analysoida verkossa Saksan datapalveluiden ZACAT-aineistoluettelossa tai ladata tarkempia tilastollisia analyysejä varten koneelleen. Palvelu vaatii rekisteröitymisen.

European Values Study (EVS) ja World Values Survey (WVS) -aineistoja on kerätty useissa aalloissa 1980-luvulta alkaen. Niissä on suurelta osin yhte-nevin kyselyin kartoitettu eri maiden kansalaisten elämäntilanteita ja yhteiskunnallisia, poliittisia, sosiaalisia, moraalisia ja uskonnollisia arvoja. WVS:n suomenkieliset Suomen aineistot vuosilta 1996–2005 ovat saatavana tietokannasta. Niissä on tiedusteltu muun muassa luottamusta terveydenhuoltojärjestelmään ja pyydetty vastaajia arviomaan terveydentilaansa. WVS:n kansainväliset aineistot ovat saatavana sen omilta verkkosivuilta. EVS:n aineistoja voi analysoida verkossa tai ladata koneelleen ZACAT-verkkopalvelussa.

Muista myös muiden tietokantojen, kuten yhdysvaltalaisen **ICPSR**:n ja eurooppalaisten **CESSDA**-arkistojen, aineistot. Yksinkertainen haku termillä *health* palauttaa 2600 osumaa ICPSR:n aineistoluettelosta. Jos kuulut jonkin suomalaisen yliopiston henkilökuntaan tai opiskelet yliopistossa, voit ladata aineistoja maksutta käyttöösi luotuasi itsellesi käyttäjätilin ICPSR:n My Data -palveluun yliopistosi IP-osoitteesta. CESSDAn jäsenarkistojen aineistoista voit tehdä hakuja CESSDAn yhteisessä dataportaalissa. Voit tilata kaikkien CESSDAn jäsenarkistojen aineistoja myös Suomen tietokannan kautta. ●

LÄHTEET JA LISÄTIETOA

- > CESSDA – Council of European Social Science Data Archives. Ks. Accessing Data: <http://www.cessda.org/accessing/>
- > Eurobarometrit tietoaarkiston verkkosivuilla: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/eb.html>
- > European Social Survey: <http://www.europeansocialsurvey.org/> ja Norjan data-arkiston ESS-sivusto: <http://ess.nsd.uib.no/>
- > European Social Survey 2004: Suomen aineisto [elektroninen aineisto]. FSD2116, versio 2.0 (2007-11-23). Tilastokeskus [aineistonkeruu], 2004. Jowell, Roger & Central Co-ordinating Team, European Social Survey & Turun yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos [tuottajat]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], 2007. Aineiston kuvailutiedot verkossa: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/FSD2116/>.
- > ICPSR – Inter-university Consortium for Political and Social Research: <http://www.icpsr.umich.edu/>
- > International Social Survey Programme: <http://www.issp.org/>
- > ISSP 2011: terveys: Suomen aineisto [elektroninen aineisto]. FSD2703, versio 1.0 (2012-03-02). Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos & Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto & Helsinki: Tilastokeskus [tuottajat], 2011. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja], 2012. Aineiston kuvailutiedot verkossa: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/FSD2703/>.
- > World Values Survey (WVS) ja European Values Survey (EVS) tietoaarkiston verkkosivuilla: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/wvs.html>

Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän 15 jäsenkunnan alueella käynnistettiin vuonna 2002 tutkimus- ja kehittämishanke, jossa on seurattu ikääntyvien päijäthämäläisten elämää kymmenen vuotta. Hankkeen tavoitteena on päijäthämäläisten hyvinvoinnin parantaminen, sairastavuuden vähentäminen, elämänlaadun kohentaminen ja alueen vetovoiman kasvattaminen. Hanketta johtaa ETT, dosentti **Mikael Fogelholm**, ja tutkimuksen käytännön etenemisestä ja raportoinnista vastaa Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.

Ikihyvä Päijät-Häme

Seurantatietoa ikääntyvien hyvinvoinnista ja elintavoista

Hanke on kerännyt ikääntyvän väestön hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista tilannetta, elämänlaatua ja palvelutarpeita koskevan laajan tutkimusaineiston. Aineistoa on kerätty samoilta tutkittavilta kyselylomakkeilla, terveystarkastuksilla ja laboratorioskäynneillä neljä kertaa: 2002, 2005, 2008 ja 2012.

Osallistujat ovat syntyneet vuosina 1926–1930, 1936–1940 ja 1946–1950, ja heidät valittiin mukaan satunnaisesti. Tutkittavien määrä vaihtelee kunnittain asukasluvun mukaan. Esimerkiksi Lahdessa tutkimukseen on kutsuttu yli tuhat henkilöä, pienimmissä kunnissa noin sata. Yhteensä tutkimuksessa on haastateltu noin 4300 henkilöä.

Ikihyvä Päijät-Häme -seurantatutkimus-

aineisto on arkistoitu Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon, ja aineistoa voi tilata tutkimuskäyttöön tai graduaineistoksi.

Hankkeen aineistoja on käytetty pilot-tina Tietoaarkisto 2015 -hankkeessa tuotettavan pitkätaimaineistoportaalin suunnittelussa ja rakentamisessa. Portaali helpottaa muun muassa aineistojen eri aaltojen kuvailutietojen vertailua ja havainnollistaa pitkätaimaineiston eri osien keskinäisiä suhteita. Portaalin demoversioon voi tutustua tietoaarkiston verkkosivuilla. Siihen tulee lisää sisältöä joulukuun aikana. ●

LISÄTIETOA

- > Hankkeen verkkosivu: <http://www.palmenia.helsinki.fi/ikihyva/>
- > Aineistot tietoaarkistossa: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/luettelo/sarjat.html#ikihyva>

Lääketieteen arvokkain data on biopankeissa

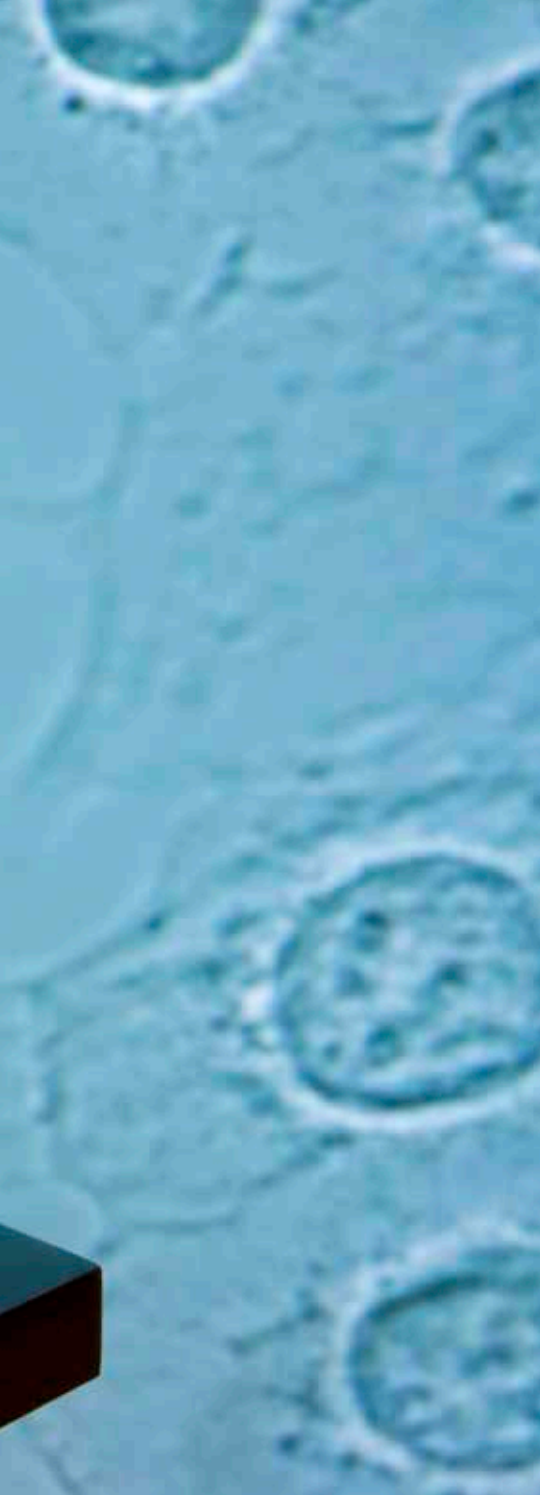
Ihmisperäisiä solu- ja kudokset näytteitä on käytetty jo vuosikymmenet taudinmäärittämisessä sekä hoidon ja kuolemansyyn selvittämisessä. Suomessa näytteitä on kerätty sekä terveydenhuollossa että viime vuosikymmeninä myös erikseen tutkimuksen tarpeisiin.

Ihmisistä kerättävät näytteet ovat lääketieteelliselle tutkimukselle erityisen hyvä kohde, jos näytteisiin voidaan liittää tietoja näytteitä koskevien henkilöiden terveydestä ja elintavoista. Parhaimmillaan tiedot yhdistämällä saadaan uutta tietoa paitsi sairauksista ja lääkkeiden vaikutuksesta myös perintötekijöiden vaikutuksista sairastumisalttiuteen. Näyttekokoelmaa voidaan nimittää biopankiksi vasta, kun näytteitä säilytetään tutkimuskäyttöä varten ja kokoelmaan on lii-

tetty tai liitettävissä tietoja näytteiden luovuttajien terveydestä ja elintavoista.

Hajanaisista kokoelmista biopankkeihin

Tällä hetkellä suomalaisista kerätyt solu- ja kudokset näytteet ovat hajallaan eikä niistä ole olemassa yhtenäistä rekisteriä. Valtavat aineistot ja niihin sisältyvä tutkimuspotentialiaali ovat olleet jo pitkään olemassa, mutta näytteiden tutkimuskäyttöä koskeva sääntely on ollut puutteellista ja

Stockphoto

Veikko Somerpuro

**Biokeskus Suomen johtajan Eero Vuorion mukaan Suomi voi nousta lääketieteen mal-
limaaksi.**

taa terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valviran) ylläpidettäväksi tulevaan biopankkirekisteriin.

Biopankkilaissa varmistetaan kudosten luovuttajien itsemääräämisoikeus

Vanhoja näytekokoelmia on kerännyt erityisen paljon Kansanterveyslaitos, ja nyt ne ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen hallussa. Vanhojen näytteiden sisällyttämisestä perustettaviin biopankkeihin tiedotetaan laajasti kuntalaisille. Jos näytteen luovuttanut ei halua näytteensä siirtämistä biopankkiin tutkimuskäyttöön, hän voi pyytää siirtämään oman näytteensä pois.

Uusien näytteiden kerääminen niin terveydenhuollossa kuin erikseen lääketieteellisessä tutkimuksessa edellyttää aina luovuttajan suostumusta. Luovuttaja voi antaa niin sanotun laajan suostumuksen käyttää näytettään biopankin alaan kuuluvissa tutkimuksissa ilman että jokaista uutta tutkimusta varten kysyttäisiin uusi suostumus. Onkin oletettavaa, että vain harvat ajattelevat niin, että heitä koskevaa näytettä saa käyttää vain syöpätutkimuksissa, mutta ei verisuonisairauksia koskevassa tutkimuksessa. Jokaisella on kuitenkin oikeus päättää häntä koskevien näytteiden käytöstä. Suostumuksesta voi kieltäytyä ja sen voi peruuttaa. On kuitenkin syytä korostaa, ettei laaja suostumus sinänsä salli biopankkinäytteiden käyttä-

mistä mihin tahansa tutkimukseen, vaan kaikki tutkimus edellyttää aina asianmukaista eettisen toimikunnan puoltavaa lausuntoa tutkimussuunnitelmasta.

Biopankkilakiin on sisällytetty näytteiden luovuttajille oikeus tarkistaa, sisältääkö biopankkirekisteriin ilmoitettu biopankki häntä koskevia näytteitä ja mistä rekistereistä tai muualta häntä koskevia tietoja on kerätty. Laki ei kuitenkaan velvoita toimittamaan henkilölle tarkempaa selvitystä siitä, mitä kussakin yksittäisessä tutkimushankkeessa näytteestä on tutkittu tai mitä yksittäisiä tietoja mistäkin rekisteristä on kerätty.

Biotieteen tutkimusinfrastruktuurit varmistavat suomalaisen lääketieteen menestyksen

Suomessa biotekniikka ja molekyylibiologia ovat olleet tutkimuksen painoalueita 1980-luvulta lähtien. Biokeskus Suomen johtajan **Eero Vuorion** mukaan Suomella on muitakin erityisvahvuuksia biopankkien hyödyntämisessä.

– Meillä on korkealuokkainen ja tasalaatuinen terveydenhuoltojärjestelmä ja luotettavat potilasasiakirjat. Lisäksi suomalaisista on ylläpidetty jo pitkään erilaisia terveyteen ja sairauksiin liittyviä rekistereitä. Kun näihin tietoihin yhdistetään jo nyt systemaattisesti säilytetyt ja tulevaisuudessa kerättävät kudostenäytteet, Suomi voi nousta lääketieteen mal-
limaaksi.

– Suomesta tekee poikkeuksellisen myös ihmisten positiivinen suhtautuminen tutkimukseen ja tutkimustiedon käyttöön.

Lääketieteellinen tutkimus on muuttumassa ja yhä enemmän tarvitaan kaikkea yksilöitä koskevaa tietoa. Se on välttämä-

osin ristiriitaista. Tilanteeseen on etsitty ratkaisu lainsäädännöllä.

1.1.2013 voimaan tulevassa biopankkilaissa ohjataan yksityiskohtaisesti sekä tutkimuskäyttöön että taudin määrittämistä varten kerättyjen ja kerättävien näytteiden sisällyttäminen biopankkiin. Lain mukaan biopankin voi perustaa sekä yksityinen että julkinen toimija ja perustamiseen vaaditaan valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunto. Kaikki biopankit pitää ilmoit-

töntä kun halutaan ymmärtää perimän, ympäristön ja elintapojen merkitys sairauksien kehittymiselle. Kansainvälinen yhteistyö on hyvin tärkeää lääketieteessä. Alalla tarvitaan sekä julkisen sektorin että lääketeollisuuden panostusta. Siksi Vuorion mielestä on tärkeää, että biopankkilaki luoselkeät pelisäännöt myös Suomelle osallistua akateemisen tutkimuksen ja yritystoiminnan kansainväliseen yhteistyöhön.

– Biopankkien tehokas käyttö on lopulta kaikkien yhteinen etu. Sairauksien syiden, seurausten ja hoitojen tutkimuk-

sen tärkeys on itsestään selvää, mutta parhaimmillaan tutkimus tuottaa myös laajemmin yhteiskunnallisesti merkittäviä innovaatioita ja tuotekehitystä.

– Olemassa oleva tutkimuspotentiaali ei kuitenkaan realisoidu yksin biopankkilain avulla. Lain antamien edellytysten lisäksi laadukkaan tutkimuksen tekemiseen tarvitaan toimivat hallinnolliset ja tietotekniset järjestelmät. Siksi Suomen osallistuminen Euroopan unionin ESFRI-prosessin biotieteen infrastruktuurihankkeisiin on elintärkeää. ●

LÄHTEET

- > Sosiaali ja terveysministeriö: Kysymyksiä biopankkilaista. http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali_ja_terveydenhuolto/biopankkilaki/kysymykset [viitattu 21.9.2012]
- > HE 86/2011 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle biopankkilaiksi sekä laeiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamiseksi www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2011/20110086.pdf [viitattu 25.9.2012]

ESFRI

(European Strategy Forum on Research Infrastructures) on EU-jäsenmaiden yhteistyöelin tutkimusinfrastruktuuripolitiikan valmistelussa. ESFRI koostuu tutkimusministeriöiden ja rahoittajien edustajista. Tavotteena on yhteinen eurooppalainen näkemys tutkimusinfrastruktuurien kehittämisestä.

ESFRI:n vuonna 2006 julkistetulla tiekartalla on 35 hanketta, jotka kattavat seitsemän avainaluetta yhteiskuntatieteistä astrofysiikkaan, biotieteisiin ja e-infrastruktuureihin. Suomi on osallistunut 14 ESFRI:n tiekartalla olevan eurooppalaisen hankkeen valmisteluvaiheeseen. Vuonna 2008 ESFRI listaa laajennettiin ja nyky muodossaan se sisältää yhteensä 44 ehdotusta eurooppalaisiksi tutkimusinfrastruktuureiksi.

> Lisätietoa: <http://cordis.europa.eu/esfri/>

Biomedinfra

on kolmen suomalaisen tutkimusinfrastruktuurihankkeen kärkihanke, joka rakentaa kokonaisuuden biopankeista saadun geenitiedon analysoimiseksi ja hyödyntämiseksi. Kokonaisuuteen liittyy kansallisen biopankkitoiminnan tehostaminen, näyteanalytiikan vahvistaminen ja IT-ratkaisujen kehittäminen osaksi eurooppalaista verkostoa.

Yhteistyö toteutetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Suomen molekyylläketieteen instituutin FIMM:n ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskuksen yhteistyönä

kolmen eurooppalaisen biolääketieteen infrastruktuurihankkeen (BBMRI:n, EATRISin, ELIXIRin) puitteissa.

> Lisätietoa: www.biomedinfra.fi

BBMRI

on Euroopan laajuinen biopankkien verkosto. Tällä hetkellä *Biobanking and Biomolecular Resources Research Infrastructure* (BBMRI) -biopankkiin kuuluu yli 280 biopankkia 29 Euroopan maasta. Jotta Euroopan laajuinen yhteistyö onnistuu, kansallisten biopankkien on muodostettava omat verkostonsa. Tätä työtä tekee Suomessa BBMRI.FI. Yhteistyöllä pystytään saavuttamaan modernin molekyyli-epidemiologisen tutkimuksen vaatimat erittäin suuret näytemäärät. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ihmisten geenien, ympäristön ja elintapojen vaikutuksista terveyteen ja sairastuvuuteen, mikä mahdollistaa merkittävien uusien lääketieteellisten innovaatioiden synnyn.

> Lisätietoa: www.bbMRI.eu ja www.bbMRI.fi/fi/

EATRIS

yhdistää eurooppalaiset translationaalisen lääketieteen toimijat verkostoksi, joka tarjoaa tutkijoiden käyttöön infrastruktuurin tutkimustulosten viemiseksi kohti terveydenhuollon sovelluksia. Samalla EATRIS tarjoaa kriittisiin heikkouksiin kohdistettuja asiantuntijapalveluita, kuten regulatorista, laa-

dunvalvonnan ja kehitysprojektien hallinnoimisen asiantuntemusta, sekä tehostaa tutkijoiden ja lääkäreiden välistä kommunikointia.

Translationaalinen lääketiede on monitieteistä tutkimusta, joka yhdistää perustutkimusta ja sairauksien diagnostiikkaa ja hoitoa. Tutkimusketju laboratorioista klinikkoihin on integroitu tavoitteena lyhentää aikaa perustutkimuksesta klinisiin sovelluksiin.

> Lisätietoa: www.eatris.eu

ELIXIR

pyrkii luomaan eurooppalaisen maantieteellisesti hajautetun ratkaisun yhteistyössä eri maiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimijoiden tehtävänä on rakentaa kestävä vahvasti tietotekniikkaan painottuva infrastruktuuri tutkijoiden tuottamalle tiedolle. Hankkeessa täytyy käytännössä suunnitella, kuinka tallentaa, varastoida, arkistoida ja jalla biologinen tutkimustieto sitä tarvitseville. Suomella on mahdollisuus olla sillanrakentajana syntyvässä palvelutoiminnassa pohjautuen suomalaisiin vahvuuksiin tietotekniikassa ja biolääketieteessä.

> Lisätietoa: www.elixir-europe.org

Teksti: Helena Laaksonen

Suomalaiset 15–16-vuotiaat tupakoivat enemmän, mutta juovat harvemmin kuin eurooppalaiset ikätoverinsa. Sen sijaan kerralla juodut määrät ovat Euroopan huipputasoa. Tämä osin yllättäväkin tieto perustuu koululaisten päihteiden käyttöä selvittävän ESPAD-projektin julkaisemiin tuloksiin.

iStockphoto

The European School Project on Alcohol and Other Drugs – ESPAD

Vertailevaa aineistoa eurooppalaisten nuorten päihdekäyttäytymisestä ja -asenteista

The European School Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD, kokoaa vertailevaa aineistoa nuorten päihteiden käytöstä mahdollisimman monesta Euroopan maasta. Tutkijoiden tavoitteena on muutoksen seuraaminen pitkällä aikavälillä ja muutossuuntien vertailu maiden ja maaryhmien välillä. Aineistoa on kerätty 1990-luvun puolivälistä asti.

Kuka tahansa voi tutustua keskeisiin tuloksiin ESPADin verkkosivuilla. Keyresult Generator tarjoaa vertailutietoa kahdeksan eri muuttujan kehityksestä vuodesta 1995

lähtien. Käyttäjä voi verrata valitsemaansa avainmuuttujan arvoja tyttöjen ja poikien välillä, valita tarkasteluun eri maita ja käyttää vertailukohtana osallistujamaiden keskiarvoja. Valintojen tulokset näkyvät sivulle avautuvassa kuviossa.

Keskeiset tulokset verkkopalvelusta

Keskeisiä muuttujia, joita Keyresult Generatorissa voi tarkastella, ovat alkoholin käyttö edeltävien 30 päivän aikana, käytetty alkoholimäärä viimeisimmällä käyttökerralla, tupakointi edeltävien 30 päivän aikana, runsaan juomisen käyttökerrat

edeltävien 30 päivän aikana, kannabiksen käyttökerrat koko elämän aikana, hengitettävien huumeiden käyttökerrat koko elämän aikana, muiden huumeiden kuin kannabiksen käyttökerrat koko elämän aikana ja rauhoittavien aineiden käyttökerrat ilman lääkärin määräystä koko elämän aikana.

Avainmuuttujien lisäksi ESPADin verkkosivulla voi tutustua kansainvälisiin raportteihin jokaisesta jo toteutuneesta kuudesta keruuaallosta ja kunkin osallistujamaan tilanteen tiivistelmään. Lisäksi sivulle on kerätty julkaisutietoja kansalli-

ESPAD-tutkimuksen tekijät Suomessa eri aikoina

- > **Salme Ahlström**, THL:n tutkimusprofessori, Helsingin yliopiston sosiologian dosentti, Suomen päättökija (PI) ESPADissa alusta lähtien
- > **Leena Metso**, alussa mukana, nykyisin eläkkeellä
- > **Kari Haavisto**, alussa mukana, nykyisin hallitusneuvos sosiaali- ja terveysministeriössä
- > **Eeva-Liisa Tuovinen**, alussa mukana, nykyisin eläkkeellä
- > **Petri Huhtanen**, THL:n tutkija, mukaan vuoden 2007 aineiston keruuseen
- > **Kirsimarja Raitasalo**, THL:n erikois-tutkija, mukaan vuoden 2011 aineiston keruuseen

ESPADin kansainvälinen tutkijaryhmä

ESPAD-hankkeen muodostavat henkilöt kustakin osallistujamaasta. Maiden päättökijat (PI:t) ja yhteyshenkilöt ovat hankkeen nimeämiä ja vastuussa sekä yhteisesti kansainvälisestä hankkeesta että omasta kansallisesta osuudestaan. Hankkeen johtoryhmässä on edustajia Ruotsista, Ukrainasta, Islannista, Italiasta, Hollannista, Kroatiasta ja Saksasta.

Hanketta koordinoi Tukholmassa sijaitseva CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, jossa työskentelevät hankkeen käynnistäjä ja johtoryhmän puheenjohtaja Björn Hibell sekä toinen koordinaattori Ulf Gutmormsson, myös johtoryhmän jäsen.

ESPAD-aineistotietokannasta huolehtii islantilainen Thoroddur Bjarnason.

sista raporteista, ESPAD-aineistoja hyödyntäneistä artikkeleista ja muista julkaisuista.

Vuodesta 2003 lähtien kaikkien osallistujamaiden data on kerätty yhteiseen tietokantaan, jonka käyttöoikeutta tutkijat voivat hakea. Kahden ensimmäisen keruun aineistot eivät ole saatavilla. Kyselylomakkeiden englanninkieliset versiot ovat

Salme Ahlström on työskennellyt ESPADin Suomen päättökijana hankkeen alusta lähtien.

saatavina verkkosivulta kultakin keruuvuodelta. Niiden perusteella ESPAD-tutkimukset kartoittavat nuorten elämäntilannetta ja päihteiden käyttöä ja päihdeasenteita paljon laajemmin kuin vain avainmuuttujia tarkastelemalla voisi olettaa.

Lisää osallistujamaita

Aineistot kerätään 15–16-vuotiailta koululaisilta neljän vuoden välein. Joissakin maissa on tutkittu myös vanhempia oppilaita, mutta ei Suomessa. Ensimmäinen kysely tehtiin vuonna 1995. Tuoreimpia tuloksia voi lukea vuoden 2011 raportista, ja seuraava keruu ajoittuu vuoteen 2015. Osallistujamaiden määrä on kasvanut joka keruukerralla. Vuoden 2011 keruuseen osallistui 39 maata. Suomi on ollut hankkeessa mukana alusta lähtien.

Muillakin mantereilla halutaan tutkia nuorten päihteiden käyttöä. Aiheesta ollaan kiinnostuneita niin Afrikassa, Etelä-Amerikassa kuin Aasiassakin.

– Sen vuoksi me suomalaiset olemme viemässä yhdessä Sininauhaliiton kanssa ESPAD-kyselykonseptia Afrikkaan, Namibiaan. Sikäläinen Sininauhaliitto on saanut hankkeelle hallituksen rahoituksen. Tämä on kokeilu, jonka tavoitteena on arvioida, miten ESPAD-tutkimusasetelmää voitaisiin soveltaa kehitysmaihin. Kesäkuussa kaksi kollegaa Namibiasta oli koulutettavinaan Suomessa ja helmikuussa menen Namibiaan kouluttamaan sikäläisiä tiedonkerääjiä. Uusi avaus, josta olen iloinen ja ylpeä, kertoo ES-

Din Suomen hankkeen tutkimusjohtaja **Salme Ahlström**.

Päihdekulttuurien erot opettavat tutkijoita

Ahlström on ollut ESPAD-tutkija aivan alusta lähtien. Kun ESPAD-hanketta edelleen koordinoiva **Björn Hibell** sai vuonna 1993 idean aloittaa vertaileva eurooppalainen tutkimus tästä aiheesta, hän soitti Ahlströmille ja kysyi tulisiko suomalaiskollega Tukholmaan miettimään, miten se tehtäisiin. Hänen ja **Barbro Anderssonin** alkuperäinen idea oli kysyä koululaisilta vain huumeiden käytöstä. Ahlström sai heidät vakuuttuneiksi, että tutkimusta ei kannata rajata vain huumeisiin. Mukaan otettiin myös tupakka ja alkoholi.

– Ratkaisu oli oikea, koska vuonna 1995 huumeeprevalenssit olivat lähes olemattomat tässä ikäryhmässä hyvin monessa Euroopan maassa. Nythän tilanne on toinen, sanoo Ahlström.

Ahlström kertoo osallistumisen ESPAD-tutkimusten tekemiseen opettaneen hänelle ja koko tutkimusverkostolle vuosien varrella paljon eri maiden päihdekulttuureista. Vertailevan tutkimuksen ongelmilta ei ole välttytty. Esimerkkinä hän mainitsee humalan käsitteen ja siihen liittyvät mittausongelmat.

– Nyt meillä on lomakkeessa skaala esimerkkeineen, mikä toimii hyvin, mutta aluksi ei ollut.

Koska nykyisin kouluissa kerätään runsaasti kyselytutkimuksia, osallistu-

Vuosien varrella tulokset ovat joka kerta levinneet mediassa erinomaisesti. Se on tärkeää, koska aineistonkeruut rahoitetaan kansallisesti.

jien motivointi vaatii todellista työtä. ESPADilla on esittää kouluille suosituskirjeet Pompidou-ryhmältä ja Euroopan huumeurastatutkimuskeskukselta (EMCDDA:lta). Ahlström hoitaa Suomen tiimin yhteyksiä opettajien ammattijärjestön OAJ:n suuntaan. OAJ on antanut suosituskirjeen joka keruuseen. Tutkimusryhmä soittaa myös koulujen rehtoreille, jotta he myötävaikuttaisivat koulunsa osallistumiseen.

ESPAD-hanke on saanut rahoitusta useasta eri lähteestä, muun muassa Euroopan komissiolta, Pompidou-ryhmältä, EMCDDA:lta ja Ruotsin terveys- ja sosiaaliministeriöltä. Osallistujamaissa aineistonkeruuseen haetaan rahoitusta kansallisista lähteistä. Suomessa eri keruualtoja ovat rahoittaneet Alko, Stakes ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitokset.

ESPAD-tulokset kiinnostavat järjestöjä ja tutkijoita

– Kansainvälisen raportin valmistaminen on hurja urakka. Yhteisen aineistopankin ansiosta kaikki sujuu nykyisin helpommin, kun datakoordinaattori hoitaa tarkistukset keskitetysti. Raportti julkaistetaan kaikissa ESPAD-maissa samana päivänä samaan aikaan. Vuosien varrella tulokset ovat joka kerta levinneet mediassa erinomaisesti. Se on tärkeää, koska aineistonkeruut rahoitetaan kansallisesti. Maksajille pitää antaa vastinetta rahoilleen, Ahlström kertoo. Raportin julkaisemisen jälkeen työ jatkuu. ESPAD-tutkijat tekevät

yksityiskohtaisempia, eri aiheisiin keskittyviä analyyssejä.

Suomessa Ahlström on kollegoineen julkaissut ESPAD-aineistoista runsaasti artikkeleita. Dataa on hyödynnetty myös pro gradu -töissä. Uusimmasta 2011 vuoden aineistosta on tulossa artikkeleita muun muassa pelaamisesta, tieliikenneonnettomuuksista ja mopoilusta sekä läheisten alkoholiongelmissa.

Tuloksia on Ahlströmin mukaan käytetty sekä Maailman terveysjärjestön että Euroopan unionin alkoholistrategioiden arvioinnissa. Järjestöt kyselevät tuloksia myös etukäteen, joten suuntaviivoja tuloksista on toimitettu niille jo ennen raportin julkaisemista. Samoin Suomen tutkijat ovat toimittaneet sosiaali- ja terveysministeriölle ennakkotietoja mietintöjen valmisteluun. Ruotsalaisen koordinaattorin Björn Hibellin mukaan ESPADin ulkopuoliset tutkijat eivät ole toistaiseksi hakenneet aineistojen käyttöä kovin ahkerasti, mutta hän, kuten Ahlströmmkin, toivoo hakemusten määrän lisääntyvän.

– Toisaalta meillä on käsitys, että tutkijat viittaavat ESPADin raportteihin runsaasti, Hibell toteaa. ●

> Hakemuslomake ja käyttöehdot hankkeen verkkosivuilla: <http://www.espad.org/en/Data-Collection/Databases/>

LISÄTIETOJA

> ESPAD The European School Project on Alcohol and Other drugs: <http://www.espad.org>

ESPAD-aineistojen käyttöoikeus

ESPAD-projektilla on oma työryhmä, jolle hankkeen tutkijat lähettävät hakemuksensa aineiston käytöstä. Hakemuksen tekee päätutkija kussakin maassa. Tavoitteena on ehkäistä päällekkäiset hankkeet. Jos tulee samanaikainen hakemus, tutkijoita kehoitetaan tekemään yhteinen hakemus.

Hakemuksen tulee sisältää: tutkimuksen aihe tai artikkelin otsikko, hypoteesit, tutkittavat maat ja luettelo käytettävistä muuttujista. Käyttöoikeus annetaan rajoitetuksi ajaksi. Tutkija saa CD-levylle tallennettuna aineistosta osan, joka sisältää hakemuksessa mainitut maat ja muuttujat. ESPAD-aineistot eivät sisällä tutkittavien tunnistetietoja. Tiedosto tulee hävittää, kun käyttöoikeuden aikaraja umpeutuu.

Viimeisimpien keruualtojen käyttöoikeus on rajattu ESPAD-tutkijoille. Dataa vapautuu ulkopuolisten käyttöön viiveellä. Tällä hetkellä viimeisin muiden saatavilla oleva aineisto on ESPAD 2003. ESPAD 2007 vapautuu vuoden 2013 ja ESPAD 2011 vuoden 2015 heinäkuun alussa. ESPADin ulkopuoliset tutkijat lähettävät hakemuksensa oman maansa ESPAD-hankkeen päätutkijalle, joka toimittaa hakemukset hankkeen koordinaattoreille edelleen käsiteltäviksi.

Teksti: Arja Kuula ja Jarkko Päiväranta

Tutkimusrahoittajat ovat viime vuosina ottaneet yhä aktiivisemman roolin pyrkimyksissä edistää kerättyjen tutkimusaineistojen jatkokäyttöä. Rahoittajien valitsemalla datapolitiikalla ja tutkimusaineistojen hallintaa ohjaavilla linjauksilla on mahdollista vaikuttaa merkittävällä tavalla tieteen avoimuuteen ja tutkimusaineistojen jatkokäytön lisäämiseen. Useat tutkimusrahoittajat ovat kirjanneet rahoitusehtoihinsa eritasoisia vaatimuksia tai suosituksia tutkimusaineistojen saattamiseksi jatkokäyttäjien ulottuville.

Tutkimusrahoittajien rooli arkistoinnin edistäjänä merkittävä

Vaikka rahoitusehtoihin liittyvien ohjeistusten yksityiskohdat ja sanamuodot vaihtelevat eri tutkimusrahoittajien välillä, on keskeinen viesti selvä: tutkijan on kiinnitettävä aineistohallintasuunnitelmassaan huomiota tekijöihin, jotka mahdollistavat aineistojen käytön myös alkuperäisen tutkimusprojektin päättyttyä.

Säätiöt ovat seuranneet Suomen Akatemian mallia

Suomen Akatemia on vuodesta 2008 alkaen edellyttänyt, että rahoitushakemukseen liitetään tutkimussuunnitelman osana aineistohallintasuunnitelma. Aineistohallintasuunnitelmassa kerrotaan, miten tutkimuksessa käytettävät aineistot hankitaan, miten aineistoja käytetään ja säilytetään ja miten mahdollistetaan aineistojen käyttö tutkimuksen päättyttyä. Lisäksi Suomen Akatemia suosittaa Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston ja kielitieteiden FIN-CLARINin palveluiden käyttöä.

Suomen Akatemian esimerkkiä ovat lähteneet seuraamaan myös tutkimusta rahoittavat säätiöt. Koneen Säätiö suosittelee, että sen rahoittamien tutkimusten yhteydessä kerätyt aineistot arkistoidaan jatkokäyttöä varten. Työsuojelurahasto edel-

lyttää osana rahoitus sopimusta, että rahoitettavassa hankkeessa kerätyt tutkimusaineistot tulee tarjota hankkeen päättyttyä julkisesti saataville. Alkoholitutkimussäätiö edellyttää tutkimusapurahojen hakijoilta aineistohallintasuunnitelmaa ja suosittelee, että hankkeet luovuttavat koamansa aineiston Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon.

Suosittelun lisäksi rahoittajilla on myös muita keinoja

Tutkimusrahoittajien mahdollisuudet tieteen avoimuuden edistäjinä eivät rajoitu pelkkään suositeluun. Rahoittajat voivat asettaa tutkimusaineistojen avoimuuden rahoituksen myöntämisen välttämättömäksi ehdoksi. Vastaavasti rahoittaja voi käyttää yhtenä rahoituksen myöntämisen päätöskriteerinä sitä, ovatko hakijan aiempien tutkimushankkeiden aineistot tiedeyhteisön avoimessa käytössä. Yksi mahdollisuus on korvamerkitä osa tutkimusrahoituksesta aineiston käsittelyyn ja valmistaamiseen jatkokäyttöön soveltuvaksi.

Maissa, joissa tutkimusaineistojen arkistoinnilla on Suomea pidemmät perinteet, tutkimusrahoittajat edellyttävät rahoittamiensa tutkimusten aineistojen avoimuutta vielä selvästi voimakkaammin.

Esimerkiksi Isossa-Britanniassa talous- ja yhteiskuntatieteiden päärahoittaja (ESRC, The Economic and Social Research Council) ei myönnä rahoituksen viimeistä erää ennen kuin tutkimuksessa osoitetaan, että kerättyjen aineistojen avoimeksi saattaminen – käytännössä arkistoinnin valmistelu – on aloitettu. ESRC:n varsin tiukka datapolitiikka perustuu siihen, että maassa on ollut jo vuodesta 1967 alan tietoarkisto, UK Data Archive. ESRC on tiukentanut jo 1976 aloittamaansa datapolitiikkaa sitä mukaa, kun alan tietoarkisto on kehittänyt toimintojaan.

Jo nykyiset infrastruktuurit antaisivat tutkimusrahoittajille myös Suomessa mahdollisuuden tiukentaa datapolitiikkaansa ja edellyttää tutkimushankkeilta aineistojen arkistoinnista. Aineistoinfrastruktuuri kehittyi vuonna 2013 edelleen, kun Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto otti käyttöön sähköisen aineistontilausjärjestelmän.

Tutkijoille merkittävä on oma meritoituminen

Tutkijat tuskin vastustavat tieteen avoimuutta ja julkisten varojen järkevää käyttöä, mutta rahoittajien suositukset ja vaatimukset eivät silti yksin motivoi tutkijoita. Olennaista on myös omien ansioi-

Rahoittaja voi käyttää yhtenä rahoituksen myöntämisen päätöskriteerinä sitä, ovatko hakijan aiempien tutkimushankkeiden aineistot tiedeyhteisön avoimessa käytössä.

den kartuttaminen. Tähän suuntaan vie 2013 voimaan tuleva uusi ohje tutkijan ansioluetteloksi, jonka on laatinut tutkimuseettisen neuvottelukunnan asettama työryhmä. Työryhmässä olivat edustettuina neuvottelukunnan lisäksi Suomen Akademia, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry ja Suomen yliopistot UNIFI ry. Ansioluettelomalliin on sisällytetty nyt myös ansiot tutkimus- ja tietoa-aineistojen tuottamisessa ja jakamisessa. Tulevaisuudessa siis aineiston arkistointi muun tiedeyhteisön käyttöön katsotaan tieteelliseksi ansioksi.

Lisäksi on hyvä muistaa, että aineiston arkistointi lisää viittauksia julkaisuihin. Tutkimusten perusteella artikkelit, joiden taustalla oleva aineisto on arkistoitu tiedeyhteisön käyttöön, saavat viittauksia huomattavasti enemmän verrattuna muihin vastaaviin artikkeleihin. Hyvää tutkimusaineistoa voidaan hyödyntää – ja samalla viitata alkupe-
räisjulkaisuihin – hyvinkin pitkään. ●

LÄHTEET

- > Piwowar HA, Day RS, Fridsma DB, 2007 Sharing Detailed Research Data Is Associated with Increased Citation Rate. PLoS ONE 2(3): e308. doi:10.1371/journal.pone.0000308
- > Gleditsch, Nils & Metelits, Claire & Strand, Håvard (2003) Posting Your Data: Will You Be Scooped or Will You Be Famous? International Studies Perspectives 4(1), 89–97.

Teksti: Mari Kleemola

Euroopan komissio suosittaa tutkimusaineistojen jakamista

Euroopan kasvustrategiassa eli Eurooppa 2020 -strategiassa korostetaan osaamisen, tiedon ja innovaatioiden asemaa kasvun mahdollistajina. Muuan muassa tutkimustulosten tulisi olla mahdollisimman nopeasti ja laajasti yhteiskunnan hyödynnettävissä. Kesäkuussa 2012 komissio julkaisi tiedonannon *Kohti tieteellisen tiedon parempaa saatavuutta – enemmän hyötyä julkisista tutkimusinvestoinneista*. Tiedonantoon liittyy suositus, jossa jäsenvaltioita kehoitetaan kehittämään tieteellisen tiedon saatavuutta ja säilyttämistä koskevia toimintatapoja.

Suositus korostaa avoimen julkaisemisen periaatteita. Niitä olisi sovellettava kaikkeen julkisista rahoitusta saavaan tutkimukseen. Tavoitteena on mahdollistaa tieteellisten tutkimustulosten – sekä julkaisujen että tutkimusaineistojen – käyttö ja uudelleenkäyttö maksutta. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kansallisia toimintaperiaatteita ja vakaata e-infrastruktuuria.

Komissio suosittelee, että jäsenvaltiot määrittelevät selkeät toimintalinjat julkisrahoitteisen tutkimuksen tuloksena syntyvien tieteellisten julkaisujen ja tutkimusaineistojen levittämistä ja avointa julkaisemista varten. Tutkimusaineistojen tulisi olla saatavilla ja käytettävissä sähköisten e-infrastruktuurien kautta. Lisäksi aineistojen tulisi olla helposti tunnistettavissa ja linkitettävissä. Akaateemisen urajärjestelmän tulisi puolestaan tukea ja palkita tutkijoita, jotka jatkavat tutkimustuloksensa ja tutkimusaineistonsa avoimesti.

Jäsenvaltioiden tulee myös määritellä toimintalinjat tieteellisen tiedon säilyttämiselle ja uudelleenkäytölle. Komissio suosittaa vahvistamaan tieteellisen tiedon saatavuuteen ja säilyttämiseen tarvittavia infrastruktuureja kansallisella ta-

solla. Kehittämisessä on otettava huomioon yhteentoimivuus ja synergia eurooppalaisten ja maailmanlaajuisen e-infrastruktuurien kanssa.

Tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallisena palveluinfrastruktuurina Yhteiskuntatieteellinen tietoa-arkisto tukee ja toteuttaa jo nyt monia komission suosituksia. Tietoa-arkiston kautta ihmis-tieteiden tutkimusaineistot ovat jatkokäytettävissä ja pitkäaikaissäilytyksen piirissä. Arkistoitaviin aineistoihin liitettävä metatieto sisältää tiedot aineistoihin liittyvistä julkaisuista ja mahdollistaa aineistojen tunnistamisen ja linkittämisen, ja aineistot prosessoidaan standardien ja alan vakiintuneiden käytäntöjen mukaisesti. Tietoa-arkisto on myös aktiivinen toimija alansa kansainvälisellä kentällä ja mukana muun muassa tulevassa eurooppalaisessa tutkimusinfrastruktuurissa CESSDA-ERICissä. ●

LISÄTIETOA

- > KOMISSION SUOSITUS annettu 17. päivänä heinäkuuta 2012, tieteellisen tiedon saatavuudesta ja säilyttämisestä (2012/417/EU). Virallinen lehti nro L 194, 21/07/2012 s. 0039–0043. Haettavissa osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu>

Tanskan CSSR – Centre for Survey/Register Data tukee

Korkeatasoista yhteiskuntatutkimusta hyvänlaatuisilla aineistoilla

Tanskalainen aineistopalvelu Centre for Survey/Register Data, CSSR, edistää tanskalaisten kyselytutkimusten ja rekisteriaineistojen saatavuutta, laatua ja vertailtavuutta. Sen dataportaali on vapaasti saatavilla useita kyselyaineistoja tutkimuskäyttöön, opiskeluun ja toimittajille. Näistä osaan on mahdollista yhdistää rekisteritietoja. Rekisteridataa voivat käyttää vain CSSR:n jäsenorganisaatioiden tutkijat. He hakevat rekisteritiedon käyttöoikeutta Tanskan tilastokeskukselta.

istockphoto

CSSR:n Open Access -aineistoportaali on nyt vapaasti saatavana 11 kyselytutkimusta. Lähi-tulevaisuudessa tulossa on kymmenen lisää. Saatavilla ovat muun muassa ajankäyttötutkimus ja kohorttitutkimus työympäristöstä sekä pitkittäisaineistot ikääntymisestä, nuorista ja lapsista. Kaikkiin voi yhdistää rekisteritietoja. Myös Tanskan International Social Survey Programme -aineistoon voi pian saada mukaan rekisteritietoja.

Rekisteritietoja vuodesta 1980

CSSR:llä on pääsy tilastokeskuksen laajaan tietokantaan, joka sisältää mikrota-son tietoa tanskalaisista vuodesta 1980 vuoteen 2011. Tiedot päivitetään vuosittain. Tarjolla on yli 600 rekisteripohjaista muuttujaa eri aihealueilta: työympäristöä, työllisyyttä ja työelämää, väestöä, asu- mista ja rakennuksia, työmarkkinaohjel- mia, palkkoja ja taloudellista tilannetta, erilaisten tukien saantia, rikollisuutta, koulutusta ja tutkintoja sekä yrityksiä ja yritystaloutta koskevia muuttujia. Kyse-

lyiden vastaajatiedot yhdistetään yksilöta-son rekisteritietoon ja vastaavasti kotita- lousaineistojen kotitaloustason tietoon ja yritysten yritystason tietoon.

Rekisteritietoja haluavien tutkijoiden tulee täyttää CSSR:n sivuilla oleva haku- lomake, jolla he hakevat tutkimushank- keelleen tarpeellisten rekisteripohjais- ten muuttujien käyttöoikeutta tilastokes- kuksesta. Hakemuksessa pitää kuvata tar- kasti haluttu populaatio ja ne muuttujat, joita projektissa tarvitaan. Päätöstä voi odottaa parin viikon kuluessa. Jos hake- mus on hyväksytty, kaikki tutkimushank- keessa mukana olevat henkilöt, tutkijat ja opiskelijat saavat käyttäjänimet ja salasa- nat, joilla he pääsevät käsittelemään dataa CSSR:n palvelimelta sitten, kun yhdis- tetty aineisto on valmis.

Yhdistelmäaineisto nopeasti käyttöön

CSSR:n aineistonkäsittelijä yhdistää pro- jektille tehtävään datatiedostoon kyse- lyn ja halutut muuttujat CSSR:n tieto- kannoista. Tavallisesti data on tutkijoiden käytössä muutamassa päivässä käyttölu-

van saamisesta. Hakijoita kuitenkin keho- tetaan varautumaan noin kuukauden vii- veeseen hakemuksen lähettämisen jäl- keen, ennen kuin he pääsevät analysoi- maan aineistoa.

CSSR:n perusti neljä tanskalaista yli- opistoa yhdessä muutamien tutkimuslai- tostien kanssa. Se on sijoitettu yhteiskun- tatutkimuksen keskukseseen, SFI:hin, jossa se aloitti toimintansa elokuussa 2010 pro- jektirahoituksella. Ensimmäinen rahoitus- kausi päättyy vuonna 2014. CSSR:n jä- senyys on avoin kaikille Tanskassa sijait- seville tutkimuslaitoksille ja yliopistojen yksiköille.

CSSR on tutkijakeskeinen verkosto, joka tukee yhteiskuntatieteissä ja terveys- tieteissä tehtävää määrällistä tutkimusta. Pyrkimyksenä on taata tanskalaisen kvantitatiivisen tutkimuksen korkea tieteellinen taso tarjoamalla korkeaa- tasoisia aineistoja. ●

LISÄTIETOA

> CSSR – Centre for Survey/Register Data:
<http://www.sfi.dk/cssr-7745.aspx>

J oissakin Euroopan maissa tutkimusrahoittajien tai tietosuojaviranomaisen toiminta helpottaa jo huomattavasti tietoarkistojen tutkimusaineistojen hankintaa. Jos rahoittaja tai jopa lain-säädäntö edellyttää, että kerätty tutkimusaineisto on saatettava muiden kuin alkuperäistutkijan saataville määräajassa, hankinta on helpompaa kuin maissa, joissa pakkoa ei ole. Rahoittajien vaatimuksista huolimatta paljon jää edelleen arkiston toiminnan varaan.

Muun muassa Britanniassa talous- ja yhteiskuntatieteiden päärahoittaja Economic and Social Research Council, ESRC, ei myönnä rahoituksen viimeistä erää, ennen kuin kerättyjen aineistojen arkistointia on alettu valmistella. Myös Tanskassa ja Norjassa päättutkimusrahoittaja vaatii kerättyjen aineistojen luovuttamista data-arkistoon. Espanjassa taas kerätyt aineistot on saatettava kaikkien saataville kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun aineisto on valmistunut.

Ruotsissa vaaditaan aineiston julkaisusuunnitelmaa

Myös Suomessa ja Ruotsissa rahoittajien politiikat ovat muutoksessa. Syksystä 2008 lähtien, kun Suomen Akatemia alkoi vaatia rahoituksen hakijoilta aineistohallintasuunnitelmia, on yhä useammissa hankkeissa päädytty säilyttämään kerättävät aineistot pitkäaikaisesti tietoarkistossa, vaikka arkistointi on edelleen vapaaehtoista. Tarkkoja lukumääriä ei tietoaarkiston tiedossa ole, mutta tutkijoiden tietopalvelupyyntöjen perusteella arkistointityötä on luvassa lisää, kun hankkeet saavat tutkimuksensa päätökseen.

Ruotsalainen päärahoittaja, Vetenskapsrådet, on alkanut tänä vuonna vaatia rahoituksen hakijoilta aineiston *julkaisusuunnitelmaa*. Ruotsalaiset kollegat ovat saaneetkin satoja aihetta koskevia kyselyjä tutkijoilta – myös muilta tieteenaloilta kuin humanistisilta, lääketieteeltä ja yhteiskuntatieteiltä, jotka ovat Ruotsin datapalvelun, SND:n, varsinaista toiminta-aluetta. Ruotsissa SND saa jatkossa rahoittajalta tiedot niistä hakemuksista, joissa se mainitaan datan sijoituskohteeksi.

CEESDAn asiantuntijat seminaarissa Tampereella Aineistojen hankinnan kokemuksia ja käytäntöjä jakamassa

Sami Borg

Euroopan tietoarkistojen yhteistyöjärjestön, CEESDAn, asiantuntijat keskustelivat aineistojen hankinnasta ja aineistojen arkistointisopimusten ehtojen vaikutuksesta arkistointiin Tampereella loka-kuun alussa järjestetyssä seminaarissa. Tavoitteena oli jakaa kokemuksia ja oppia toisten käytännöistä. Seminaarin alustusten perusteella tutkimusrahoittajien aineistojen avoimuutta tukevat datapolitiikat ovat yleistyneet. Ilmiön vaikutus tietoarkistojen aineistonhankintaan on myönteinen.

Tutkimusrahoittajien datapolitiikoilla on siis merkitystä silloinkin, kun niihin ei ole liitetty pakkoja. Toisaalta, vaikka aineistojen arkistointi on jollakin tavoin pakollista, tutkijat eivät aina ryhdy arkistointiin, ennen kuin tietoarkiston aineistohankkija ottaa yhteyttä ja muistuttaa velvoitteesta.

Tutkimusdataa toimittajillekin?

Toinen tutkijoiden arkistointihallukkuuteen vaikuttava tekijä ovat aineistojen arkistoon luovuttamista koskevat sopimusehdot. Asiantuntijaseminaarissa aihetta si-vuttiin useissa esityksissä. Pakkojen ohella keskustelussa korostettiin myös tarvetta tehdä datan arkistointi hyödylliseksi tutkijoille. Aineiston jakamisen pitäisi monen tietoarkistolaisen mielestä olla yhtä tärkeä tieteellinen ansio kuin tieteellisen julkai-

sun kirjoittaminen. Toisaalta jo nyt tiedetään, että aineiston avoimuus lisää viittauksia alkuperäistutkijan julkaisuihin.

Alustuksen tutkijanäkökulmasta pitänyt **Tuula Juvonen** edusti seminaariyleisön yllätykseksi avoimempaa linjaa kuin useimmat tietoarkistot. Juvonen kannusti pohtimaan, miksi tutkimusdataa luovutetaan vain tieteellisiin tarkoituksiin. Hän on itse pyytänyt tutkittaviltaan hyvin laajan valtuutuksen kerätyn aineiston käyttöön myös taiteessa tai vaikkapa radio-ohjelmissa.

CEESDA Expert Seminar 2012 -tapahtuman esitysdioihin voi tutustua Suomen yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston seminaarisivulla. ●

TIETOARKISTON SEMINAARISIVU

> <http://www.fsd.uta.fi/en/CES2012/>

Teksti: Helena Laaksonen

Tasa-arvotiedon keskus Minna – tietoa olettamusten sijaan

Miten syrjäytyminen ja rikollisuus jakaantuvat sukupuolten kesken? Paljonko pörssiyhtiöiden hallituksissa on naisia? Millainen tasa-arvopoliittinen kysymys isyys on? Kun etsit vastauksia tasa-arvokysymyksiin, Tasa-arvotiedon keskus Minnan verkkopalvelu minna.fi on oikea osoite. Sivustolle on koottu keskeistä tietoa suomalaisesta sukupuolten tasa-arvosta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta.

Tasa-arvotiedon keskus Minna sijaitsee Yhteiskuntatieteellisessä tietoaarkistossa, jossa sen toiminta alkoi vuonna 2010.

Minna Canthin mukaan nimetty keskus on valtakunnallinen yksikkö, jota rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö. Se sijoittaa Minnan Terveystietokeskusta ja hyvinvoinnin laitokseen Helsinkiin vuoden 2013 alusta.

Tampereella toimintaa oli käynnistämässä tietopalvelupäällikkö **Sari Pikkala**. Hän näkee puolueettoman ja asiallisen tasa-arvotiedon tarjoamisen yhteiskunnallisesti välttämättömänä.

– Poliitikoiden, tasa-arvotoimijoiden ja kansalaisjärjestöjen vaatimukset ovat aina vakuuttavammalla pohjalla, kun ne perustuvat tietoon olettamusten sijaan, Pikkala painottaa.

Sari Pikkala ja Teija Hautanen kokoavat ja välittävät tasa-arvotietoa minna.fi-palvelussa.

Sari Pikkala on taustaltaan Åbo Akademiassa kunta-asioista väitellyt politiikan tutkija. Kuntavaalisyksynä Pikkala on saanut vastata useisiin aiheita käsitteleviin tietopalvelupyyntöihin.

– On kysytty esimerkiksi kuntaliitosten vaikutuksesta naisten edustukseen kunnallispolitiikassa. Yhtälailla kiinnostaa naisten ja miesten äänestyskäyttäytymisen. Olen myös koostanut tilastotietoa kunnallisten luottamuselinten puheenjohtajuuksien jakautumisesta naisten ja miesten kesken, kuvailee Pikkala.

Laaja-alaista tietoa sekä naisista että miehistä

Tasa-arvotiedon keskus Minnalla on kiinteät yhteistyösuhteet alan pohjoismaisiin ja kansainvälisiin informaatiokeskuksiin ja verkostoihin.

– On tärkeää, että Suomessa on nyt Minnan kaltainen toimija, joka kokoaa ja välittää suomalaista tietoa kansainvälisille areenoille. Toisaalta voimme samalla kartuttaa suomalaisen tasa-arvokentän ja sukupuolentutkimuksen tekijöiden tietoisuutta ajankohtaisista asioista muualla, toteaa Sari Pikkala.

Minnan tehtäväkenttään kuuluu niin tasa-arvotyön kuin sukupuolentutkimuksenkin tiedon keruu ja tunnetuksi tekeminen. Sukupuoleen liittyvää tietoa seuloaan laajasti eri hallinnonaloilta ja monista tieteistä. Kiinnostuksen kohteena ovat sekä naiset että miehet.

– Ympäri maailmaa on runsaasti nais-erityisiä arkistoja, naiskirjastoja ja -portaaleja. Pohjoismaat erottuvat kentällä tätä laajemmalla sukupuoleen ja tasa-arvopolitiikkaan liittyvällä painotuksellaan, jossa myös miestutkimus ja -asia saavat tilaa.

Tutkijataustasta hyötyä tietopalvelutyössä

Tasa-arvotiedon keskus Minnaa on pyöritetty kahden henkilön voimin. Sari Pikkala

Sukupuolen mukaan eritelty tilastointi ei vielä ole itsestään selvää.

lan kanssa Minnassa on tehnyt töitä tietopalveluasiantuntija **Teija Hautanen**. Hän on aiemmin työskennellyt Tampereen yliopistossa sosiaalipolitiikan ja naistutkimuksen tutkijana ja opettajana.

Kahden työntekijän yksikössä molempien tutkijatausta on osoittautunut hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Hautanen on väitellyt väkivallasta ja huoltoriidoista. Aihe on tasa-arvopoliittinen miinakenttä. – Huoltoriidat ovat esimerkki kysy-

myksestä, josta vallitsee suuri yhteiskunnallinen huoli mutta josta on tarkkaa valtakunnallista tietoa auttamattoman vähän. Tietopalveluasiantuntijan työssä näkee laajemminkin tiedonkeruun ja tutkimuksen aukot. Esimerkiksi sukupuolen mukaan eritelty tilastointi ei vielä ole itsestään selvää, Hautanen kummastelee.

Väkivaltaa, koulutusta, perhepolitiikkaa

Tasa-arvotiedon keskus Minna palvelee laajaa käyttäjäkuntaa: viranomaisia, poliitikkoja, tasa-arvotoimijoita ja järjestöjä, opiskelijoita ja tutkijoita, tiedotusvälineitä – ylipäätään siis kaikkia tasa-arvoasioista kiinnostuneita.

Minna.fi-verkkopalvelussa on uutisia tuoreista julkaisuista, hankkeista ja tasa-arvokysymyksiin liittyvistä ajankohtaisista

uudistuksista. Tasa-arvon tilaa kuvaavat tilastot löytyvät sivustolta kätevästi.

Yleisen tasa-arvotiedon lisäksi minna.fi pureutuu eri teemoihin, joita ovat esimerkiksi koulutus, perheet, työelämä ja talous sekä väkivalta. Kaikista näistä on saatavilla uusinta tutkimus- ja tilannetietoa.

Lainsäädäntö on oleellinen osa tasa-arvon edistämistä. Tällä hetkellä uudistetaan sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Minna.fi-palvelusta tavoittaa myös esimerkiksi isyyslain uudistamisen asiakirjat, tietoa tasa-arvon oikeudellisesta edistämisestä Euroopan unionissa ja opastusta sukupuolivaikutusten arviointiin lakihankkeissa. ●

> Tasa-arvotiedon keskus Minna
<http://www.minna.fi/>

Rekisteritutkimuksen tukikeskus ReTki siirtyi Kansallisarkistoon

Teksti: Helena Laaksonen

Rekisteritutkimuksen tukikeskuksen ReTkin toiminta siirtyi elokuussa Kansallisarkistoon. Siirron taustalla on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, THL:n, päätös lopettaa yksikön rahoittaminen.

Syksyn 2012 toiminnan rahoitus tulee Kelasta. Rahoitus mahdollistaa minimaalisen perustoiminnan ylläpidon ja jatkoa turvaavan toiminnan. Syksyn ajan ReTkissä työskentelee vain kehittämisspäälikkö **Irma-Leena Notkola**. Aiemmin ReTkissä oli kaksi koko-aikaista työntekijää ja määräaikaista työntekijöitä ja harjoittelijoita.

Vuonna 2003 perustettu ReTki on ehtinyt tehdä toimintaansa tunnetuksi ja tukea lukuisia tutkijoita heidän pyrkimyksissään

hankkia rekisteriaineistoja tutkimusaineistoikseen. Toiminta käynnistyi Suomen Akatemian rahoituksella. Vuodesta 2006 lähtien toimintaa ovat rahoittaneet Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja sen edeltäjäorganisaatiot, Stakes ja Kansanterveyslaitos, yhdessä Kelan ja Työterveyslaitoksen kanssa. Toiminnan sijoituspaikkana oli tähän vuoteen asti THL, mistä yksikkö joutui muuttamaan, kun THL suuntasi rahoituksensa muuhun toimintaan.

rekisteritutkimus.fi

ReTkin vakiintunut rekisteritutkimus.fi-osoite verkossa ja sähköpostissa on yhä toimiva. Verkkosivuilta tietoa etsivä tutkija ohjataan rekisteritutkimus.fi-osoitteesta uusille Wordpress-alustalle siirretyille verkkosivuille.

ReTkin toiminta on tällä hetkellä taattu kuluvan vuoden loppuun nykyisessä vah-

vuudessaan. Kehittämisspäälikkö Notkola suhtautuu toiveikkaasti toiminnan jatkumiseen ja vahvistumiseenkin. Jatkorahoitus pyritään järjestämään niin, että ReTkin toimipaikka on vuoden vaihteen jälkeenkin Kansallisarkistossa.

Tietoarkisto ja ReTki ovat tehneet yhdessä työtä usean vuoden ajan rekisteri- ja tutkimusaineistojen nykyistä avoimemman saatavuuden edistämiseksi Suomessa.

LISÄTIETOJA

> Rekisteritutkimuksen tukikeskuksen verkkosivut <http://rekisteritutkimus.wordpress.com/>

Tutkimuksen tietoaaineistot -hankkeelta

Sähköisen datan säilytyspalveluita tutkijoille

Tutkimuksen tietoaaineistot -hanke, TTA, tuottaa palveluita tukemaan sähköisten tutkimusaineistojen tuottamista, säilytystä ja hyödyntämistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämän kaksivuotisen hankkeen toteuttaa CSC – Tieteen tietotekniikan keskus. TTA-palveluista muodostuva kokonaisuus edistää tutkimuksen tietoaaineistojen kansallista, eurooppalaista ja kansainvälistä yhteentoimivuutta.

TTA-palveluista ensimmäinen on IDA-tallennuspalvelu, joka otettiin käyttöön syyskuussa. IDA mahdollistaa datatiedostojen säilytyksen ja tiedostoihin liittyvän metatiedon tallennuksen. IDA-palvelua voivat tällä hetkellä hyödyntää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivat yksiköt. Tallennustilaa saavat käyttöönsä maksutta esimerkiksi Suomen Akatemian rahoittamat hankkeet, erillisrahoitetut ESFRI-hankkeet, korkeakoulut ja Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Tallennustilaa on käytettävissä yhteensä kolme petatavua.

IDA-palvelun käyttäjät sitoutuvat kuvailemaan tietoaaineistonsa soveltavien periaatteiden mukaan ja antavat valmiiden tietoaaineistojen metatiedot avoimeen metatietoluetteloon, KATAan.

Yhteinen metatietoluettelo ja hakupalvelu

Datakatalogi KATA on keskeinen TTA-palvelu. KATA kokoaa yhteen paikkaan tiedot eri tieteenalojen ja eri toimijoiden tuottamista sähköisistä tutkimusaineistoista. Yhteisluettelo palvelee useita erilaisia käyttäjäryhmiä ja eri käyttötarkoituksia. Tutkijat löytävät luettelosta tietoa olemassa olevista tutkimusaineistoista, mikä edistää sekä aineistojen jatkokäyt-

tä yleensä että hyödyntämistä yli tieteenalarajojen.

KATAssa oleviin aineistoihin voi viitata, mikä mahdollistaa meritoitumisen myös tutkimusaineistojen kautta. KATAan

*Yhteiskuntatieteellinen
tietoaarkisto on Suomen
ainoa kansallinen
palvelu sähköisten
tutkimusaineistojen pitkä-
aikaissäilytykseen.*

avulla voidaan myös inventoida suomalaiset tietoaaineistot. Yhteinen luettelo lisää tutkimusaineistojen näkyvyyttä ja tuo tutkimusaineistojen tuottamisen selkeämmän osaksi tieteen teon prosessia.

Eri käyttäjäryhmille laaditaan omat näkymät katalogiin. KATA otetaan käyttöön vuoden 2013 alussa.

Tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytys

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto on Suomen ainoa kansallinen palvelu sähkö-

Tausta

TTA-hankkeen taustalla on vuosina 2009–2010 toteutettu Tutkimuksen tietoaaineistot -selvityshanke, jonka työn perusteella julkaistiin Tieto käyttöön -tiekarttaraportti. TTA-hanke toteuttaa tiekartassa esitettyjä toimenpide-ehdotuksia. Lisäksi TTA-hankkeen käynnistämiseen vaikuttivat syksyllä 2011 voimaan tullut tietohallintolaki, joka edellyttää julkiselta hallinnolta yhteistä kokonaisarkkitehtuuria ja yhteisiä palveluita, sekä valtioneuvoston 3.3.2011 antama periaatepäätös julkisen sektorin digitaalisten tietoaaineistojen saatavuuden parantamisesta ja uudelleen käytön edistämisestä.

köisten tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytykseen. Muilla tieteenaloilla ei tällä hetkellä ole hallittua ja yhtenäistä tapaa huolehtia sähköisten aineistojen säilymisestä pitkällä aikavälillä. TTA-hankkeessa suunnitellaankin yhdessä Kansallisen digitaalisen kirjaston kanssa yhteinen sähköisen tietoaaineiston pitkäaikaistallennusratkaisu.

Tietoaarkisto mukana hankkeen työryhmissä

Tietoaarkisto on aktiivisesti mukana TTA-hankkeessa. Tietopalvelupäällikkö **Mari Kleemola** on hankkeen ohjausryhmän jäsen ja metatietotyöryhmän puheenjohtaja ja atk-erikoistutkija **Tuomas J. Alaterä** on infrastruktuurityöryhmän jäsen. Tietoaarkiston avoimesti saatavilla olevia DDI Codebook -formaatin mukaisia XML-muotoisia aineistonkuvailuja on hyödynnetty KATA:n suunnittelussa ja testauksessa. ●

LISÄTIETOA

- > Hanksivut: <http://www.csc.fi/sivut/e-infra/tietoaaineistot/>
- > Tieto käyttöön. Tiekartta tutkimuksen sähköisten tietoaaineistojen hyödyntämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:4. http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut/2011/Tiekartta_tutkimuksen_sahkoisten_tietoaaineistojen_hyodyntamiseksi.html

Seija Tanskanen

Antti Tanskanen
VTT, tutkijatohtori
sosiaalitieteiden laitos
Helsingin yliopisto

Suomi ja SHARE

Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe, SHARE, on tutkimushanke, jossa kerätään pitkittäisaineistoa yli 50-vuotiaille eurooppalaisille suunnatuilla kyselyillä. Hankkeessa kerätään tietoa muun muassa fyysisestä terveydentilasta, henkisestä hyvinvoinnista, taloudellisesta tilanteesta sekä sosiaalisesta tuesta. SHAREn ensimmäinen kyselykierros toteutettiin vuosina 2004–2005, ja tämän jälkeen seurantakyselyitä on tehty kahden vuoden välein. Tällä hetkellä projektissa on haastateltu neljän kierroksen aikana yli 60 000 vastaajaa parista kymmenestä Euroopan maasta.

Suomi ei valitettavasti kuulu näiden maiden joukkoon. Suomessa päätettiin, että SHARE-hankkeeseen ei tarvitse osallistua. Päätöstä perusteltiin sillä, että Suomessa SHARE-kyselystä saatavat tiedot löytyvät muista tutkimuksista. Näin ei kuitenkaan ole, sillä Suomessa vastaavia pitkittäistietoja on saatavilla vain harvoista SHARE-kyselyissä kerätyistä seikoista.

SHARE-hankkeesta sivuun jääminen tarkoittaa käytännössä sitä, että Suomessa ei edelleenkään kerätä seuranta-aineistoa useista tärkeistä ikääntymisen teemoista. Lisäksi Suomi jää merkittävien kansainvälisten vertailututkimusten ulkopuolelle, tutkimusten, joissa Suomi olisi SHARE-maana automaattisesti mukana. Näin menetämme koko ajan tärkeää tietoa esimerkiksi ikääntyvien suomalaisten terveydentilan muutoksista suhteessa muihin eurooppalaisiin.

SHARE-hankkeen ulkopuolelle jäämisen myötä Suomi myös menettää paljon potentiaalista kansainvälistä näkyvyyttä. SHARE-aineistot ovat nimittäin vapaasti tutkijoiden käytettävissä, ja niitä on käytetty lukuisissa eri alojen tieteellisissä julkaisuissa. Näitä aloja ovat esimerkiksi epidemolo-

gia, gerontologia, taloustiede, sosiologia ja sosiaalipolitiikka.

Eräs mahdollisuus saada suomalaista vertailuaineistoa SHARE-tutkimukselle on ottaa kyselyitä suunniteltaessa SHAREn kysymyksenasettelut huomioon. Näin on tehty Suomen Akatemian rahoittamassa Sukupolvien ketju -hankkeessa, jossa kerätään tietoa sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta suomalaisille suurille ikäluokille ja heidän aikuisille lapsilleen suunnatuilla kyselyillä. Sukupolvien ketju -hankkeessa on kuitenkin mahdollista käsitellä vain muutamaa SHARE-tutkimuksen lukuisista teemoista.

On myös syytä todeta, että vaikka samoja seikkoja kartoittavat suomalaiset tutkimuskyselyt suunniteltaisiin SHARE-lomakkeet huomioiden, ei se onnistu paikkaamaan niitä ongelmia, joita SHAREn ulkopuolelle jääminen aiheuttaa. Niin kauan kuin Suomi ei ole SHARE-maa jääme auttamatta SHARE-aineistoja käyttävien kansainvälisten vertailututkimusten ulkopuolelle.

Ainoa ratkaisu ongelmaan olisikin se, että Suomi liittyisi mahdollisimman pian SHARE-maiden joukkoon, jotta olisimme mukana SHAREn seuraavalla kyselykierroksella. Valitettavasti tämä ei vaikuta kovin todennäköiseltä.

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston koko aineistovarannossa on yli 1300 tutkimusaineistoa, joista osa odottaa vielä käsittelyä. Verkkosivujen luettelo on jaettu arkistoituihin ja kuvailtuihin aineistoihin. Arkistoituja tutkimusaineistoja voi tilata tietoaarkistosta, kuvailtuja ei. Osa kuvailuista aineistoista on vapaasti saatavilla verkosta, osaan voi tutustua vain aineiston sijoitusorganisaatiossa. Tieto kunkin aineiston saatavuudesta kerrotaan aineiston kuvailussa.

> Ajantasainen aineistoluettelo Internetissä:
<http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/>

Kvantitatiiviset aineistot

Tietoaarkiston aineistoluettelossa on noin 1100 arkistoitua ja 15 kuvailtua kvantitatiivista tutkimusaineistoa. Niistä valtaosa kuuluu joko kotimaiseen tai kansainväliseen sarjaan.

Kvalitatiiviset aineistot ja opetusaineistot

Tietoaarkiston aineistoluettelossa on noin 130 arkistoitua ja kolmisenkymmentä kuvailtua kvalitatiivista aineistoa. Joistakin kvalitatiivisista aineistoista on muokattu osa-aineistoja. Ne on tarkoitettu menetelmäopetukseen ja seminaareihin. Opetusaineistot käsittelevät mm. alkoholimielpiteitä ja ulkomaalaisten opiskelijoiden kokemuksia.

Tietoaarkistoon arkistoituja aineistoja voi tilata tieteelliseen tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöön tietoaarkiston ja aineistonluovuttajien asettamien käyttöehtojen mukaisesti. Aineistot toimitetaan maksutta.

Aineiston saa muutamassa päivässä

Aineistoja tilattaessa on täytettävä käyttöluvapahakemus ja allekirjoitettava käyttöehtositoumus. Käyttöluvapahakemuksessa kerrotaan aineiston käyttötarkoitus, joka tulee kuvata tiiviisti, mutta kattavasti. Yhdellä käyttöluvapahakemuksella voi tilata samaan käyttötarkoitukseen useita aineistoja.

Allekirjoittamalla käyttöehtositoumuksen tilaaja sitoutuu noudattamaan aineiston käytölle asetettuja ehtoja. Hyväksyttyään käyttöluvapahakemuksen ja saatuaan allekirjoitetun käyttöehtositoumuksen FSD toimittaa aineiston tilaajalle yleensä muutamassa päivässä. Aineistot pyritään toimittamaan tilaajan toivomassa tiedostoformaattissa.

Aineistoja myös opetukseen ja opiskelijoille

Tietoaarkistosta voi tilata aineistoja opetuskäyttöön esimerkiksi metodikursseille. Kurssin opettajan on toimitettava tietoaarkistoon käyttöluvapahakemus ja allekirjoitettava käyttöehtositoumus. Käyttöluvapahakemuksessa on ilmoitettava kurssin nimi ja kesto ja kurssille osallistuvien opiskelijoiden lukumäärä. Kurssin opiskelijoiden ei tarvitse allekirjoittaa erikseen käyttöehtositoumuksia.

Opiskelijat voivat tilata aineistoja harjoitus-, seminaari-, kandidaatin- ja pro gradu -töihinsä. Opiskelijoiden tulee täyttää käyttöluvapahakemus ja käyttöehtositoumus normaalin lupakäytännön mukaisesti. Perustutkinto-opiskelijoiden

tulee lisäksi neuvotella ohjaajansa kanssa ennen aineiston tilaamista, sillä käyttöluvapahakemukseen vaaditaan ohjaajan allekirjoitus.

Tilatun aineiston säilyttäminen ja hävittäminen

Aineiston säilyttämisessä ja käytössä on huolehdittava riittävästä tietoturvasta ja niiden henkilöiden ja tahojen tietosuojasta, joita koskevia tietoja aineisto sisältää. Aineisto ei saa olla muiden kuin käyttöluvapahakemuksessa yksilöityjen henkilöiden saatavilla.

Aineistoa saa käyttää ainoastaan käyttöluvapahakemuksessa ilmoitetun käyttötarkoituksen mukaisesti. Jos aineistoa halutaan käyttää muihin tutkimus-, opetus- tai opiskelutarkoituksiin, on toimitettava tietoaarkistolle uusi käyttöluvapahakemus. Käyttötarkoituksen päättyttyä aineisto on hävitettävä.

Tietoaarkisto välittää aineistoja muista data-arkistoista

Suomen tietoaarkiston kautta käytettävissä on myös runsaasti kansainvälisiä ja maakohtaisia aineistoja, jotka on arkistoitu muualle, esimerkiksi eurooppalaisiin tietoaarkistoihin. Jos tarvitset näiden arkistojen tietokannoista löytyvää aineistoa, ota yhteyttä asiakaspalveluumme. Suomalaisen yliopistojen tutkijat ja opiskelijat voivat ladata käyttöönsä yhteiskuntatieteellisiä tutkimusaineistoja yhdysvaltalaisen data-arkiston ICPSR:n verkkopalvelusta. Palvelu vaatii käyttäjiltä rekisteröitymisen, joka on tehtävä suomalaisen yliopiston IP-osoitteesta.

KANSAINVÄLISET SARJAT

ESS (European Social Survey)

European Social Survey on joka toinen vuosi koottava kansainvälinen kyselytutkimus. Nyt mukana on yli 30 maata. ESS:n ensimmäinen kierros toteutettiin vuosina 2002/2003. Hankkeen aineistot koostuvat joka kierroksella koottavasta ydinmoduulista ja vaihtuvista moduuleista. Tutkimusten avulla on mahdollista seurata mielipiteiden ja elämäntilanteiden muutosta ja jatkuvuutta useilla eri aihe-alueilla. Samanlaisina toistuvat kysymykset koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta, poliittisia mielipiteitä ja osallistumista, hallintoa ja tehokkuutta, moraalisia, poliittisia ja sosiaalisia arvoja, sosiaalista syrjintää, kansallista, etnistä ja uskonnollista sitoutuneisuutta, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, sosiaalisia verkostoja sekä väestöllisiä ja sosiaalis-taloudellisia tekijöitä.

EVS (European Values Study) ja WVS (World Values Survey)

European Values Study- ja World Values Survey-aineistoja on kerätty useissa aalloissa 1980-luvulta alkaen. Niissä on suurelta osin yhtenevin kyselyin kartoitettu eri maiden kansalaisten elämäntilanteita sekä yhteiskunnallisia, poliittisia, sosiaalisia, moraalisia ja uskonnollisia arvoja.

Eurobarometrit

Eurobarometrit ovat samanaikaisesti Euroopan unionin jäsenmaissa toteutettavia, Euroopan komission rahoittamia kyselytutkimuksia. Niissä on kartoitettu vuodesta 1974 alkaen EU-maissa asuvien henkilöiden sosiaalisia ja poliittisia mielipiteitä. Toistuvissa aiheissa kysytään mielipiteitä Euroopan yhteisöstä/unionista, parlamentista sekä vastaajien omasta yhteiskunnasta ja sen demokration toimivuudesta. Vaihtuvissa kysymyksissä on selvitetty mm. työllisyyteen ja työttömyyteen, sukupuolten välisiin rooleihin, ekologiaan ja energiapolitiikkaan, lasten ja nuorten asemaan, köyhyyteen, terveyteen, bioteknologiaan, alueelliseen kehitykseen, kulutustotumuksiin ja koulutukseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi on kerätty vertailukelpoista aineistoa EU:n ulkopuolisista maista.

Flash Eurobarometrit

Flash Eurobarometrit ovat suppeahkoja kyselytutkimuksia, jotka täy-

dentävät vakiomuotoisia Eurobarometrejä. Kyselyjen teemoina ovat olleet mm. yrittäjyys, EU:n laajeneminen, maatalouspolitiikka, EU:n kansalaisoikeudet, kuluttajatietous, Euroopan parlamentin vaalit, tietoyhteiskunta ja Internet.

ISSP (International Social Survey Programme)

ISSP on yhteiskuntatieteellinen vertailututkimusohjelma, joka käynnistyi vuonna 1985. Nyt mukana on 48 maata. Seurantatutkimustiedon lisäksi vuosittain kerättävät aineistot tarjoavat poikkileikkaustietoa ajankohtaisista ja teemoiltaan vaihtuvista yhteiskunnallisista ilmiöistä. Teemoina ovat olleet mm. valtion tehtävät, eriarvoisuus, perhe ja sukupuoliroolit, työorientaatiot, uskonto, kansallinen identiteetti, kansalaisosallistuminen, ympäristö sekä vapaa-aika ja urheilu.

KOTIMAISET SARJAT

Alkoholijuomien tilastoinen kulutus

Tutkimussarjassa kartoitetaan, kuinka paljon suomalaiset kuluttavat kotivalmisteisia, salakuljetettuja ja ulkomailta tuotuja alkoholijuomia sekä spriitä. Aineistoja on arkistoituna vuodesta 1995 lähtien.

Energia-asennetutkimukset

Suomalaisten energia-asenteita kartoittava tutkimussarja käynnistyi vuonna 1983. Vertailukelpoiset kyselyaineistot mahdollistavat suomalaisten energiapolitiikkaa ja energia-asioita koskevien kannanottojen, mielipiteiden, uskomusten, arvostusten ja tietojen yksityiskohtaisen empiirisen analyysin ja systemaattisen seurannan.

EVAn EU-asennetutkimukset

Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVAn vuonna 1992 aloittamassa tutkimussarjassa seurataan suomalaisten integraatioajattelun muutoksia. Tutkimuksissa on selvitetty suomalaisten mielipiteitä mm. maamme EU-jäsenyydestä, Euroopan unionin tulevaisuudesta ja laajentumisesta, Euroopan talous- ja rahapolitiikasta, EMU:sta, europarlamentista, maamme turvallisuuspolitiikasta, EU-tuista ja Euroopan yhdistymisestä yleensä.

EVAn kansalliset asennetutkimukset

EVAn kansallisia asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Tutkimussarjalla pyritään mittaamaan ja erittelemään kansalaisten kokemuksia yhteiskunnan toimivuudesta ja sen eri sektoreista. Kussakin aineistossa on sekä ajankohtaisia että toistuvia teemoja. Käsiteltyjä aiheita ovat mm. demokratio, markkinatalous, hyvinvointi, ympäristö, yhteiskunta ja politiikka, Suomen kansainvälinen asema, lama, taloudellinen kasvu, suomalaisten identiteetti ja suomalaisten suhtautuminen tulevaisuuteen.

Hyvinvointitutkimukset

Kelan ja Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimushankkeessa on kartoitettu aikuisväestön kokemuksia ja mielipiteitä hyvinvoinnista, sosiaalipolitiikasta ja sosiaaliturvasta. Tutkimuksissa on selvitetty vastaajien työmarkkina-asemaa, työttömyyskokemuksia, terveydentilaa, asumistilannetta, sosiaalietuuksia, toimeentuloa sekä yleensä elintasoja. Ensimmäinen aineisto kerättiin vuonna 1995.

Julkiseen työnvälitykseen ilmoitettujen avointen työpaikkojen rekisteriaineisto

Työ- ja elinkeinoministeriön kokooma rekisteriaineisto (ns. vakanssidata) sisältää vuosittaisia tietoja avoimena olleista työpaikoista, niitä tarjoavista työnantajista sekä työpaikkojen täyttöprosesseista. Sarjaan kuuluu myös työ- ja elinkeinotoimistojen kokonaisaineistoja, jotka sisältävät avointen työpaikkojen lisäksi tietoja työvoimasta, työttömyydestä ja tukitoimenpiteistä. Ministeriö tuottaa uudet aineistot vuosittain.

Julkisten hankintojen ilmoitustilastoaineistot

Työ- ja elinkeinoministeriön julkisten hankintojen ilmoitustilastoaineistot sisältävät HILMA-hankintailmoitusjärjestelmässä julkaistuja tietoja. Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita esimerkiksi valtio, kunnat sekä valtion liikelaitokset tekevät oman organisaation ulkopuolelta. Tietoarkistoon on arkistoitu sarjan aineistoja vuodesta 2007 lähtien.

Kansalliset eduskuntavaalitutkimukset

Kansalliset eduskuntavaalitutki-

mukset ovat vaalien jälkeen kerättäviä, kaikenikäisiin äänioikeutettuihin kohdistuvia, laajoja kyselytutkimuksia. Tutkimusaineistoja on kerätty säännöllisesti vuoden 2003 vaalien jälkeen vaalitutkimuskonsortion toimesta. Käynti- ja kirjekyselyinä kerättävät aineistot sisältävät sekä pysyviä teemoja että vaihtuvia ajankohtaisia aihepiirejä. Kyselyjen teemoja ovat mm. poliittinen osallistuminen, poliittiset asenteet, puolueiden kannatus, ehdokas- ja puoluevalinta, äänestysaktiivisuus, edustusperiaatteet, vaalikampanja ja vaalirahoitus. Tutkimuksia ovat rahoittaneet mm. oikeusministeriö ja opetusministeriö.

Kaupunkipalvelututkimukset

Kaupunkipalvelututkimuksia on tehty vuodesta 1983. Aluksi aineistoista vastasi Suomen Kaupunkiliitto, sittemmin Efektia ja Efeko (nykyään FCG Finnish Consulting Group). Kyselytutkimusten pääpaino on asukkaiden kuntapalveluja ja hallintoa koskevien mielipiteiden selvittämisessä. Aineistot ovat suurimmalta osalta vertailukelpoisia keskenään.

Kehitysyhteistyötutkimukset

Ulkoasiainministeriön teettämässä mielipidetiedusteluissa on kartoitettu kehitysyhteistyön tiedontarvetta ja kansalaisten asennoitumista kehitysyhteistyöhön. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1997.

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukset

Tutkimuksessa kartoitetaan korkeakouluopiskelijoiden fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista terveydentilaa, terveyskäyttäytymistä, ja näihin liittyviä tekijöitä, kuten sosiaalisia suhteita, opiskelua ja toimeentuloa, sekä terveyspalvelujen käyttöä ja mielipiteitä palvelujen laadusta. Tutkimuksen yleisen osan lisäksi siihen liittyy joka vuosi joitakin erityisteemoja. Tutkimuksen tekee Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö ja tutkimuksia on tehty neljän vuoden välein vuodesta 2000 alkaen.

Koulun hyvinvointiprofiili

Koulun hyvinvointiprofiili perustuu Anne Konun väitöskirjatutkimukseen kehittämään koulun hyvinvointimalliin: olosuhteet, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila. Tutkimuksen kohteena on neljä ryhmää: peruskoulun alaluokat, yläluokat, toisen asteen oppilaitokset ja henki-

lökunta. Aineisto kerätään kouluilta internetkyselynä lukuvuosittain. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot lukuvuodesta 2004–2005.

Kunnallisan ilmapuntarit

Kunnallisan kehittämistä varten ilmapuntareita on tehty vuodesta 1992. Vuosittain kerätyt aineistot mahdollistavat asukkaiden sekä kunnanjohtajien ja kunnanhallituksen puheenjohtajien mielipiteiden vertailun. Tutkimusten aihealueina ovat mm. kunnallinen demokratia ja itsehallinto, kuntien tehtävät ja talous sekä kunnan tehtävien ja palveluiden taso ja niiden kehittämistarpeet. Kunnallisojohto on lisäksi arvioinut mm. yhteistyötä eri tahojen kanssa, valtionohjauksen nykytilaa ja kehitysnäkymiä.

KuntaSuomi 2004

KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelma oli Kuntaliiton, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteinen tutkimuskokonaisuus, jossa analysoitiin kuntien kehitystä ajanjaksolla 1995–2004. Ohjelmassa oli mukana 47 kuntaa, jotka edustivat mahdollisimman hyvin suomalaista kuntakenttää. Tutkimusohjelma jakaantui 14 tutkimusmoduuliin, joiden teemat painottuivat demokratiaan ja palveluihin.

Lapsesta aikuiseksi

Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimus alkoi Jyväskylän yliopiston psykologian professori Lea Pulkkinen väitöskirjatyönä vuonna 1968. Tutkimus on sittemmin jatkunut samojen henkilöiden seurantaan yli 40 vuotta. Projektin alkaessa tutkimukseen osallistui 369 kahdeksanvuotiaasta satunnaisesti valittua lasta kansakoulun toiselta luokalta. Tämän jälkeen aineistoa on kerätty, kun tutkittavat ovat olleet iältään 14-, 20-, 27-, 33-, 36-, 42- ja 50-vuotiaita. Tutkimuksen teemoja ovat olleet sosioemotionaalinen kehitys ja persoonallisuus, koulutus ja työura, perhetausta ja oma perhe, terveyskäyttäytyminen ja terveys sekä yhteiskuntaan sopeutuminen. Tutkimuksen päärahoittajana on vuodesta 1986 lähtien ollut Suomen Akatemia.

Liikuntatutkimukset

Tutkimussarjassa on kartoitettu suomalaisten liikuntatottumuksia neljän vuoden välein vuodesta 1994 lähtien. Aineistot antavat ajankohdallisen kuvan maamme liikuntakulttuurista sekä liikunnan trendeistä.

Ne kartoittavat mm. suomalaisten liikunta-, urheilu- ja kuntoiluharrastusten määriä sekä urheiluseuratoimintaan ja liikunnan vapaaehtoistoimintaan liittyviä asioita. Tutkimusten näkökulma laajenee eri lajien harrastamisesta liikunnan kansalaistoimintaan. Ne on toteutettu erikseen lapsille ja nuorille sekä aikuisväestölle. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 2002.

MTS-tutkimukset

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuosittaiset turvallisuus- ja ulkopoliittisiin teemoihin sekä maanpuolustukseen liittyvät kyselytutkimukset selvittävät suomalaisten turvallisuuspoliittisia mielipiteitä ja asenteita sekä niiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1992.

Nuorisobarometrit

Nuorisosaian neuvottelukunta Nuora on teettänyt vuodesta 1994 alkaen Nuorisobarometreja. Vuosittain kartoitetaan 15–29-vuotiaiden asenteiden ja odotusten kehittymistä. Barometreissa on sekä ajankohtaisia että toistuvia kysymyksiä, joiden avulla voidaan seurata pidemmän aikavälin asennemuutoksia. Sarjassa on selvitetty mm. nuorten koulutukseen, työhön, sosiaaliturvaan, kuluttamiseen, huumesiiniin, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja kansalaisaktiivisuuteen liittyviä asenteita.

Nuorisorikollisuuskyselyt

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos käynnisti keväällä 1995 tutkimushankkeen nuorison rikollisen ja kielletyn toiminnan seuraamiseksi pitkällä aikavälillä. Tutkimuksissa on käytetty ns. itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää. Niihin on osallistunut peruskoulun yhdeksäsluokkalaista eri puolilta Suomea. Oppilaat ovat vastanneet nimettömänä omaa kiellettyä ja rikollista toimintaansa koskeviin kysymyksiin.

Perhebarometrit

Väestöliiton väestöntutkimuslaitos on toteuttanut vuodesta 1996 alkaen kirjekselyä barometrien sarjaa. Perhebarometrit keskittyvät perhetä koskeviin kysymyksiin, mutta jokaisella barometrillä on myös oma erityisteemansa. Teemoina ovat olleet mm. sukupolvien välinen avunanto, yhteiskunnallisten tukien ja palveluiden riittävyys, vastuun jaka-

minen perheessä, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhemmuuden toteuttaminen, lastenkasvatus, lasten ajankäyttö ja harrastukset.

Poliisibaroimetrit

Sisäasiainministeriön poliisiosaston barometrit selvittävät yli 15-vuotiaiden suomalaisten käsityksiä poliisin roolista, toiminnasta, palveluista ja niiden laadusta. Lisäksi ne kartoittavat maan sisäistä turvallisuutta sekä kansalaisten pelkoja ja rikosriskejä. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1999.

Puolueiden ajankohtais- tutkimukset

Puolueiden ajankohtais- ja yhteistutkimukset kuuluvat nk. puolueiden yhteistutkimusten sarjaan. Kaikissa tutkimuksissa on selvitetty väestön äänestyskäyttäytymistä, huolenaiheita, mielipiteitä hallituksesta ja puolueista sekä suhtautumista valtakunnallisiin poliittisiin kysymyksiin. Usein on tiedusteltu myös taloudellista tilannetta koskevia odotuksia, puheenjohtajan merkitystä puolueelle, vastaajan osallistumista poliittiseen toimintaan ja mielipiteitä kunnallispolitiikasta. Aineistosarja mahdollistaa lukuisia aikavertailuja, joskaan muutujat eivät ole aina täysin vertailukelpoisia. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1973.

Sosiaalibarometrit

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (nykyisin SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry) on tehnyt sosiaalibarometriä vuosittain vuodesta 1991. Sarjassa eri palveluiden tuottajat (kuntien sosiaalitoimi, terveyskeskukset, työvoimatoimistot, Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistot ja sosiaali- ja terveysjärjestöt) arvioivat palveluiden tilaa ja kansalaisten hyvinvoinnin muutoksia. Lisäksi käsitellään ajankohtaisia sosiaalipoliittisia teemoja. Tietoarkistoon on arkistoitu sosiaalibarometrejä vuodesta 1994.

Suhtautuminen alkoholi- poliittisiin rajoitteisiin

STAKESin (nyk. Terveys ja hyvinvoinnin laitoksen, THL:n) tuottamisesta ja Suomen Gallupin toteuttamisesta haastatteluihin on kartoitettu väestön suhtautumista yhteiskunnan alkoholinkulutusta rajoittaviin toimenpiteisiin. Tutkimuksissa on selvitetty muun muassa eri juomaryhmiin kuuluvien alkoholijuomien sopivinta myyntitapaa. Aika ajoin

väestöä on myös pyydetty ottamaan kantaa myynnin ikärajoihin ja alkoholin mainontaan. Aineistoja on arkistoitu vuodesta 1996 lähtien.

Tampereen terveys- ja sosiaali- kyselyt

Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja UKK-instituutin yhteistutkimuksissa on selvitetty kuntalaisten terveydentilaa sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä. Kyselyt aloitettiin vuonna 1990.

Tampereen yliopistosta valmistu- neiden sijoittumisseuranta

Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut, suunnitteluyksikkö ja opintotoimisto ovat seuranneet vasta valmistuneiden työllistymistä noin vuoden kuluttua valmistumisesta. Jokaisessa aineistossa on useita nykyiseen työtilanteeseen, työntantajaan ja työnhakuun liittyviä kysymyksiä. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistymistä on tutkittu vuodesta 1994 alkaen. Jatkotutkinnon suorittaneille on tehty vastaavia kyselyjä vuodesta 1996.

Terveysedistämisen barometrit

Terveysedistämisen barometrit, aikaisemmalta nimeltään terveysbarometrit, kartoittavat kunta- ja järjestöpäättäjien näkemyksiä terveyden edistämisen nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Ne kuvaavat myös vastaajien käsityksiä terveyden edistämisen kannalta ajankohtaisista ilmiöistä hallinnollisesta näkökulmasta. Terveysedistämisen keskuksen, Tekryn, (nykyisin SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry) barometreja kerättiin vuosittain 1992–2011. Tietoarkistossa on aineistoja vuosilta 2005–2011.

Tiedebarometrit

Barometreissa kartoitetaan suomalaisten suhdetta ja suhtautumista tieteen tieteeseen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa tieteen taso ja tarpeellisuus, tieteellisen tutkimuksen kehitys ja riskit, tieteen moraali ja maailmankatsomukselliset näkökohdat. Ensimmäinen Tiedebarometri kerättiin vuonna 2001, jonka jälkeen keruu on toistettu kolmen vuoden välein.

Työolobarometrit

Työolobarometrit ovat työ- ja elinkeinoministeriön teettämiä mielipidetiedusteluja, joita on kerätty vuo-

sittain vuodesta 1992 lähtien. Niiden tarkoituksena on suomalaisen työelämän laadun muutosten seuraaminen työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimusten aihealueina ovat mm. työllisyys ja talous, henkilöstömäärät, työn organisointi ja joustavuus sekä työpaikan ilmapää. Suuri osa sisällöstä on pysynyt samana koko keruuajan. Työolobarometrien tiedot on kerätty Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten yhteydessä aluksi puhelinhaastatteluna ja sittemmin tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluiluina.

Vaalien seuranta tutkimukset (GallupKanava)

Suomen Gallup on kerännyt yleisten vaalien seuranta tutkimusaineistoa ja GallupKanavan kotipäätekyseilyinä. Hankkeesta ovat vastanneet Tom Moring ja Juhani Pehkonen. Tutkimuksia ovat rahoittaneet mm. Tom Moringin tutkimushankkeet ja TNS Gallup. Seuranta tutkimusten keskeisiä teemoja ovat olleet mm. äänestyskäyttäytyminen, äänestäjien puolue- ja ehdokasvalinnan perusteet sekä eri asiakysymysten, tietolähteen, tiedotusvälineiden, vaalikampanjojen ja vaalimainonnan vaikutukset äänestyspäätöksiin.

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä on tutkimussarja, jota on tehty Suomen Akatemian ja Venäjän tiedeakatemian yhteisenä hankkeena. Venäjällä käytännön toteutuksesta on vastannut Institut sravnitel'nyh social'nyh issledovanij (Vertailevan sosiaalitutkimuksen instituutti), Suomessa tutkimus on toteutettu Kirkon tutkimuskeskuksessa. Tutkimusta on tehty vuosina 1991, 1993, 1996 ja 1999.

Verkkopalvelujen ja tietotekniikan käyttö Tampereella

Tutkimussarja on osa eTampere-ohjelman Infocity-hanketta. Tutkimuksissa on kartoitettu 15–74-vuotiaiden tamperelaisten tietotekniikan, Internetin ja kaupungin verkkopalvelujen käyttöä. Aineistoja kerättiin vuosina 2000–2005.

Yliopistoista valmistuneiden uraseuranta

Uraseuranta kyselyssä haetaan valtakunnallista tietoa akateemisten työmarkkinoille sijoittumisen laadusta ja tarkoituksenmukaisuudesta, työuran kehityksestä sekä tyytyväi-

sydestä viisi vuotta sitten suoritettuun tutkimukseen. Seurannan toteuttaa Akateemisten ura- ja rekrytointipalvelujen Aarresaari-verkosto.

UUDET SARJAT

Gallup Ecclesiastica

Kirkon tutkimuskeskuksen toimeksiannosta kerättävässä Gallup Ecclesiastica -sarjassa kartoitetaan suomalaisen aikuisväestön uskonnollisuutta, suhdetta kirkkoon sekä seurakunnalliseen toimintaan osallistumista neljän vuoden välein. Tietoarkistoon on arkistoitu sarjan tutkimuksia vuodesta 1995 alkaen.

Ikähyvä Päijät-Häme: seuranta tutkimus ikääntymisestä ja hyvinvoinnista 2002–2012

Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän jäsenkuntien alueella toteutetussa tutkimus- ja kehittämisshankkeessa on koottu tietoa ikääntyvän väestön hyvinvoinnista, terveydestä, sosiaalisesta tilanteesta, elämänlaadusta ja palvelutarpeista. Tietoa on kerätty vuosina 2002, 2005, 2008 ja 2012.

Kunta-alan työolobarometrit

Kunta-alan työolobarometrit on kerätty osana työ- ja elinkeinoministeriön teettämiä Työolobarometrejä, jotka kattavat kaikkien alojen palkansaajat. Työolobarometrien tarkoituksena on suomalaisen työelämän laadun muutosten seuraaminen työntekijöiden näkökulmasta. Työturvallisuuskeskuksen kuntaryhmän toimeksiannosta laajennetussa otoksessa on haastateltu vuosittain useita satoja kunta-alalla työskenteleviä henkilöitä. Kunta-alan työolobarometrien ja Työolobarometrien tiedot on kerätty samalla kyselylomakkeella Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten yhteydessä aluksi puhelinhaastatteluiluina ja sittemmin tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluiluina. Kunta-alan työolobarometrejä on kerätty vuodesta 1994 alkaen, lukuun ottamatta vuosia 1995 ja 1997. Suuri osa sisällöstä on pysynyt samana koko keruuajan.

Lasten kuritusväkivalta

Lastensuojelun keskusliitto on kartoittanut lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan ja siihen liittyvien asenteiden kehitystä Suomessa 1980-luvulta lähtien. Tietoarkis-

toon arkistoitujen aineistojen sarja käsittää Lastensuojelun keskusliiton 2000-luvulla teettämiä, lasten kuritusväkivaltaa koskevia kyselyitä, joissa on kartoitettu myös vanhempien raportoimaa itse käyttämäänsä kuritusväkivaltaa.

Maaseutubarometrit

Maaseutubarometrit on osa Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran Maamerkit-ohjelmaa. Ohjelman valmistelun tueksi laadittiin syksyllä 2009 suomalaisten muuttuvaa maaseutusuhdetta kuvaava barometri. Barometri toistetaan säännöllisesti koko ohjelman toteuttamisen ajan (2010–12). Barometri kartoittaa maaseudun merkityksiä ja tulevaisuutta ja sen tarkoituksena on mm. herättää keskustelua maaseudusta sekä vahvistaa poliittisen päätöksenteon ja maaseudun tietopohjaa.

Nuoret toimijoina kommunikaatio-tekniikan murroksessa 1997–2002

Sarjaan kuuluvat aineistot piirtävät kuvaa matkapuhelinilmion synnystä ja kehityksestä suomalaisnuorten, lasten ja perheiden keskuudessa. Sarja sisältää yhteensä yli kymmenen tuhatta sivua vaihtelevan mitaisia haastattelulitteraatteja. Haastatteluvina on esimerkiksi perheitä, nuoria, myöhäisnuoria, seurustelevia nuoria sekä opettajia. Tutkimusten polttopisteessä olleiden matkapuhelinten käyttöön liittyvien kysymysten lisäksi, on haastatteluihin tallentunut läpileikkaus vuosituhanen vaihteen suomalaisen perheiden, lasten ja nuorten arkeen.

Nuorten aikuisten avohoidollinen mielenterveyskuntoutus 2010–2012

Sarjan aineistot on kerätty Asiakaslähtöisyys nuorten aikuisten avohoidollisessa mielenterveyskuntoutuksessa -tutkimusprojektissa toteutetun laadullisen tapaustutkimuksen vuorovaikutustilanteissa. Aineistot sisältävät litteraatteja esimerkiksi tiimipalaverista ja haastatteluista.

Suomalainen päihdehoito

Suomalainen päihdehoito -sarja sisältää Pekka Saarnion tutkimushankkeissa koottuja kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen tutkimukseen soveltuvia aineistoja. Aineistot on kerätty A-klinikoilla ja muissa päihdetyötä tekevissä laitoksissa lomakekyselyinä, kirjoitusaineistoina tai haastatteluina.

Suomalaisten rahapelaaminen

Suomalaisten rahapelaaminen on neljän vuoden välein toteutettava suomalaisten rahapelaamista selvittävä tutkimussarja. Aineistoja on kerätty vuodesta 2003 lähtien sosi- ja terveysministeriön toimeksiannosta. Sarjassa selvitetään suomalaisten rahapeliin pelaamista, rahapeliin pelaamisen useutta, pelaamiseen käytettyä rahamääriä ja mielipiteitä ongelmapelaamisesta. Tutkimuksissa käytetään The South Oaks Gambling Screen:in (SOGS) kysymysrunkoa Suomen oloihin sovellettuna. Taloustutkimus on kerännyt aineistot puhelinhaastatteluina.

JULKAISUJA ARKISTOIDUISTA AINEISTOISTA

Ervasti, Heikki & Saari, Juho (2011). Onnellisuus hyvinvointivaltiossa. Teoksessa: Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta (toim. Saari, Juho), 191–218. Helsinki: Gaudeamus.

Sosiaalipoliitikko Heikki Ervasti ja sosiologi Juho Saari vertailevat artikkelissaan, kuinka suuria eroja kotuisuudessa on Euroopan maiden välillä ja pohtivat hyvinvointivaltion vaikutusta näihin eroihin. Ervasti ja Saari tarkastelevat European Social Survey -aineistojen avulla neljää onnellisuuden kannalta tärkeää tekijää, joita hyvinvointivaltio tukee: turvallisuuden tunnetta, arkielämän jäsentymistä, tasa-arvon lisääntymistä ja sosiaalisen pääoman kehittymistä. Tutkijat kartoittavat esimerkiksi, miten vastaajan tyytyväisyys maansa koulutusjärjestelmään ja terveyspalveluihin, mahdollisuudet vaikuttaa omaan ajankäyttöön sekä luottamus toisiin ihmisiin ja kansallisiin instituutioihin korreloivat koetun onnellisuuden kanssa. Ervasti ja Juho Saari toteavat, että näin mitattuna Pohjoismaat ovat onnellisuuden kärkeä eurooppalaisessa vertailussa. Häntäpäissä ovat puolestaan entiset sosialistiset maat. He päättävät, että sosiaalipoliittikaan käytetyt menot eivät it- sessään lisää koettua hyvinvointia. Kansallinen hyvinvointimalli on sitä ratkaisevammassa asemassa. Hyvinvointivaltio tuottaa koettua hyvinvointia. Ervastin ja Saaren tarkastellut perustuvat European Social Survey -aineistoihin 2002–2006.

Federer-Shtayer, Hila (2012). Alignment, realignment and dealignment in multi-party systems: a conceptual and empirical study. Doctoral thesis. Institute of Political Science, Faculty of Social and Behavioural Sciences, Leiden University.

Politiikan tutkimuksen alan väitöskirjassaan Federer-Shtayer tarkastelee äänestäjien ja poliittisten puolueiden välisiä suhteita monipuoluejärjestelmään nojaavissa läntisissä demokratioissa. Tutkimuksessa kysytään, ovatko äänestäjät kehittyneissä demokratioissa yhä samalla tavalla sidoksissa poliittisiin puolueisiin kuin aikaisemmin, jolloin voimassa olevat poliittiset systeemit vakiintuivat, vai onko puoluejärjestelmä muuttunut. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, millainen tuo mahdollinen muutos on ollut. Federer-Shtayer on tutkimuksessaan vertaillut keskenään Eurooppalaisia maita, joissa on suhteellisen samanlainen monipuoluejärjestelmä. Yksi vertailussa mukana olleista maista on Suomi. Tutkimuksessa todetaan, että puoluejärjestelmässä on tapahtunut vaihteita siirtymää eikä järjestelmä ole enää vakaa tai kestävä. Poliittinen siirtyminen alkaa Federer-Shtayerin mukaan äänestäjien liittoutumien murtumisesta, ja se havaitaan samanaikaisesti myös merkittävien poliittisten erimielisyyksien ilmaantumisena ja vanhojen kumppanuussuhteiden heikkenemisenä. Siirtymän eri vaiheissa puoluejärjestelmä muuntuu toistuvasti, mutta muutokset eivät välttämättä tapahdu välittömästi. Suomen osalta Federer-Shtayer on käyttänyt tutkimuksensa aineistonaan Eduskuntavaalitutkimuksia vuosilta 1991, 1995, 1999, 2003 ja 2007 (FSD1018, FSD1031, FSD1042, FSD1260 FSD2269). [Väitöskirja on saatavana Leidenin yliopiston verkkopalvelussa <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/18669>.]

Karlsson, Liisa & Karimäki, Reeli (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. 2012. Suomen kasvatustieteellinen seura.

Karlssonin ja Karimäen toimittamassa teoksessa tarkastellaan muun muassa sitä, mitkä ovat lapsille omia tapoja kertoa itsestään ja erityksistään. Teos pyrkii useiden artikkelien avulla hahmottamaan kuvaa lapsesta nyky-yhteiskunnassa. Kahdessa teoksen artikkeleista on käytetty aineistona STAKESin kerää-

mää aineistoa, joka koostuu 3500 eritarinasta ja sadusta. Kertojina ovat 0–15-vuotiaat lapset ympäri Suomea. Liisa Karlssonin ja Monika Riihimäen artikkelissa Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista (s. 169) kerrotaan sadutusmenetelmän lapsinäkökulmaisesta taustasta ja teoreettisista perusteista. Kirjoittajat paneutuvat erityisesti siihen, miten sadutusta voi käyttää tutkimusaineiston tuottamisessa. Riihimäen artikkelissa Kertominen on lapselle sanallista leikkiä (s. 197) puolestaan pohditaan, mikä on olennaista lasten kertomakulttuurille. Riihimäki etsii tekstisään pienille lapsille tunnusomaisia tapoja ilmaista itseään kertomuksissa erilaisten teemojen kautta. Tutkimuksessa Riihimäki havaitsi esimerkiksi, että lapset kopioivat toisiaan ja aikuisia varsin vähän. Kerronnassa esiintyi runsaasti persoonallisia piirteitä. FSD2104 Lasten satuja ja tarinoita 1995–2005 -aineisto on saatavana tietoaarkistosta.

Muutosvaalit 2011 (2012).

Toim. Borg, Sami. Helsinki: Oikeusministeriö. Oikeusministeriön julkaisu; OMSO 16/2012.

Helsinki: Edita. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-172-2>

Tutkimus analysoi monipuolisesti viime eduskuntavaaleja, joissa puolueiden voimasuhteiden muutokset olivat poikkeuksellisen suuria. Sami Borgin toimittamaan teokseen on kirjoittanut 18 suomalaista vaalitutkijaa neljästä eri yliopistosta. Borg tarkastelee kirjassa perussuomalaisten vaalivoittoa ja puoluetta äänestäneiden puoluevalinnan perusteita. Hänen mukaansa perussuomalaisten äänestäjien puoluevalinnan perusteluissa merkittävimmäksi valintasyys osoittautui yleinen halu muutokseen, tahto muuttaa valta-asetelmia ja jämähtänyttä politiikkaa. Asiakysymyksistä keskeisimmiksi nousivat EU-kriittisyys ja EU:n kriisimaiden tukipaketit sekä halu hillitä maahanmuuttoa Suomeen. Kimmo Grönlund ja Jussi Westinen kartoittavat teoksessa puolestaan puoluevalinnan perusteita yleensä. Heidän mukaansa vastakkainasettelujen aika ei ole ohi Suomen politiikassa. Puoluevalinta on edelleen ideologinen ja jakaa suomalaisia useiden ristiriitailottuvuuksien, kuten vasemmisto–oikeisto, ydinalueet–syrjäseudut, kansallinen suvereniteetti–liittoutuneisuus, eliitti–kansaa, suomenkieliset–ruot-

sinkieliset, mukaan. Tutkimus perustuu FSD2653 Eduskuntavaalitutkimus 2011 -aineistoon. Lisäksi kirjoittajat ovat käyttäneet esimerkiksi seuraavia arkistoituja aineistoja: Eduskuntavaalitutkimus 2003 (FSD1260), Eduskuntavaalitutkimus 2007 (FSD2269), Puolueiden ajan-kohtaistutkimus 1983 (FSD1011) ja Kansanedustajien vaalirahoitus 2011 (FSD2675).

Nokela, Katri (2012). Köyhän yksineläjänaiset kokemukset ja roolit.

Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, yhteiskuntapolitiikka.

Katri Nokela on tutkinut pro gradu -työssään köyhien yksineläjänaisien kokemuksia ja rooleja. Tutkimuksessa selvitetään millaisia rooleja perheettömät ja usein työelämän ulkopuolella olevat naiset saavat ja ottavat. Nokelan tutkimusaineisto koostuu 30–60-vuotiaiden köyhien yksineläjänaisien omaelämäkerrallisista kirjoituksista. Tutkimuksen mukaan vastaajien kokemana köyhyys on jaettavissa aineelliseen ja ai-neettomaan köyhyyteen. Aineellinen köyhyys näyttäytyy esimerkiksi kulumismahdollisuuksien vähäisyytenä tai jopa ravinnon ja muiden perustarpeiden puutteena. Aineettomalla köyhyydellä tarkoitetaan viitataan sosiaalisiin suhteisiin ja tunteisiin. Nokelan elämäkertateksteistä paikantamista köyhien yksineläjänaisien rooleista keskeisimpiä ovat syrjäytetyn ja selviytyjän roolit. Nokela toteaa tutkimustulosten osoittavan, että naisystävällinen hyvinvointivaltio ei ole kyennyt suojaamaan naisia köyhyydeltä. Nokelan aineiston muodostavat 28 elämäkertakirjoitusta ovat osa Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailun satoa (FSD2413).

Oinas, Tomi (2010). Sukupuolten välinen kotityönjako kahden ansaitsejan perheissä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Oinas tarkastelee yhteiskuntapolitiikan alan väitöskirjassaan sukupuolten välistä kotityönjakoa ja siihen vaikuttavia tekijöitä suomalaisissa kahden ansaitsejan perheissä. Tutkimuksessa selvitettiin, miten hyvin valtaresurssit, työaika ja asenteet selittävät työnjakoa. Oinas tutki lisäksi luokka-aseman suoraa ja epäsuoraa vaikutusta kotityönjakoon. Tutkimusten mukaan kotityöt jakautuvat yhä selkeästi naisten ja miesten töihin. Tehtävän kotityön mää-

rä sen sijaan on tasoittunut sukupuolten välillä. Tulokset paljastavat myös muun muassa, että naisten tekemää kotityötä leimaa miehiä useammin kiivastahtisuus ja pirstaloituminen lyhytkestoisin episodeihin. Ansioituen määrä vaikuttaa osaltaan tehtävän kotityön määrään. Ansioituntien lisääntymisen todettiin vähentävän kotityön tekemistä voimakkaammin naisilla. Käytettävissä oleva aika ei kuitenkaan yksistään selitä tehtävän kotityön määrää, sillä yhtä pitkää työpäivää tekevien perheissä naiset tekevät miehiä enemmän kotityötä. Myöskään luokka-asema ei Oinaksen mukaan selitä sukupuolten välistä työnjakoa kovin hyvin kahden ansaitsejan perheissä. Kuitenkin, mitä korkeammassa asemassa nainen oli suhteessa mieheen, sitä pienempi oli hänen suhteellinen kotityöpanoksensa. Kaikkein tasaisinta kotityönjako oli sellaisissa kahden ansaitsejan perheissä, joissa naisen asema on selvästi miestä korkeampi. Oinas käytti tutkimuksessaan kolmea eri aineistoa: Tilastokeskuksen ajankäyttöaineistoa 1999–2000, ISSP 2002: perhe ja muuttuvat sukupuoliroolit III (FSD0119) ja European Social Survey 2004 (FSD2116) Suomen aineistoja. [Julkaisu on saatavana Jyväskylän yliopisto sähköisessä julkaisuarkistossa <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/25633>.]

Taira, Teemu (2012). More Visible but Not Necessarily More Popular: Atheism (and Atheists) in Finland - Approaching Religion. Special Issues on the New Visibility of Atheism in Europe 2(1): 21–35.

Taira esittää artikkelissaan, että ateismi on tullut Suomessa aikaisempaa näkyvämmäksi, vaikkakin se on yhä varsin harvinainen identifi kaation kohde. Tairan mukaan se, että Suomesta on tullut viime vuosina vähemmän uskonnollinen, ei kuitenkaan tarkoita, että siitä olisi tullut aikaisempaa ateistisempi. Identiteettinä ateismi on Tairan mukaan Suomessa vähemmän suositua kuin muissa Pohjois-Euroopan protestanttisissa maissa. Tässä suhteessa Suomi onkin lähempänä katolisia maita, kuten Meksikoa, Chileä ja Italiaa. Suomessa vain noin kolme prosenttia väestöstä kokee olevansa vakuummeellinen ateisti. Artikkelissa esitetään, että luterilaisuus on usein liitetty tiiviisti ajatukseen suomalaisuudesta. Ateismi puolestaan on historiallisesti mielletty epäsuo-

malaiseksi piirteeksi. Vaikka tämä mielikuva on jo heikkenemässä, vaikuttaa se Tairan mukaan yhä osittain ateismin epäsuosioon Suomessa. Kuitenkin viimeaikoina ateismi on tullut aikaisempaa näkyvämmäksi ja hyväksyttävämmäksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Samalla ateismista on pyritty irrottamaan siihen liitetyt assosiaatiot kommunismin ja se on pyritty kiinnittämään tiiviimmin darwinismiin, luonnontieteisiin ja evoluutioteoriaan. Näkemyksen lisääntymisestä huolimatta ateismista ei silti ole tullut Suomessa aikaisempaa suosittumaa identifiointikohdetta. Ei ainakaan vielä, toteaa Taira artikkelissaan. Taira on käyttänyt tutkimuksensa aineistona useita kyselytutkimuksia eri vuosilta, kuten Kirkkomonitori (FSD2031, FSD2032, FSD2257), Gallup Ecclesiastica (FSD1125, FSD1107, FSD2258), ISSP (FSD2410) ja World Values Survey (FSD0153, FSD0154, FSD2118) -kyselyitä. [Artikkeli on saatavana pdf-muodossa Åbo Akademin Open Journal Systemsin kautta <http://ojs.abo.fi/index.php/ar/article/view/163/124>.]

KAIKEN MAAILMAN ARKISTOT

UK Data Service yhdistää Britannian datapalvelut

Ison-Britannian talous- ja yhteiskuntatutkimuksen suurin rahoittaja ja ESRC on myöntänyt viisivuotisen rahoituksen uudelle datapalvelulle. Lokakuun alussa käynnistyneessä UK Data Service -palvelussa yhdistyvät muun muassa Economic and Social Data Service (ESDS), Census Programme, Secure Data Service ja tietoaarkisto (UKDA). Datapalvelun yhteisen käyttöliittymän kautta tutkijat pääsevät käsiksi eri alojen aineistoihin. Aineistoja voivat käyttää muutkin kuin yliopistotutkijat. Uusia käyttäjiä odotetaan järjestöistä sekä julkiselta ja yksityiseltä sektorilta. Palvelun tuottajat sijaitsevat edelleen hajautetusti eri puolilla Britanniaa. Erityisesti väestönlaskenta-aineiston käyttäjille tarjotaan lisää tukea ja perustetaan muutamia uusia tukiyksiköitä eri puolille maata. Lisätietoa: <http://www.esrc.ac.uk/> (Valitse > Funding and guidance > Tools and resources > Research resources > Data services > UK Data Service)

Uusi hakupalvelu helpottaa brittiläisen datan löytämistä

Ison-Britannian datapalvelu, Economic and Social Data Service (ESDS), on julkaissut uuden hakukoneen, joka on saanut nimekseen Discovery. Asiakkaat voivat nyt etsiä ja selata datan lisäksi tietoa siitä, miten arkistoituja tutkimusaineistoja on käytetty. Monipuolinen fasettihaku eli moninäkömähaku auttaa tutkivassa tiedonhaussa eli silloin, kun tiedon hakija ei etukäteen tiedä täsmälleen, mitä on etsimässä. Hakukone osaa myös hyödyntää tesaaurusta ja ehdottaa sopivia hakutermejä. Hakukone on vielä beta-versio, ja asiakkailta toivotaan runsaasti palautetta sen kehittämiseksi. Discovery vaikuttaa kuitenkin jo nyt erinomaisesti välineeltä tutkimusaineistojen hakuun. Discovery-haku: <http://beta-discovery.data-service.ac.uk/>

Liettuan tietoaarkisto CESSDAn jäseneksi

Euroopan yhteiskuntatieteellisten data-arkistojen yhteistyöorganisaatio CESSDA hyväksyi Liettuan tietoaarkiston LiDAn jäsenekseen kuluvan vuoden keväällä. Vuonna 2006 EUn projektirahoituksella toimintansa aloittanut LiDA arkistoi määrällisiä ja laadullisia tutkimusaineistoja. Sillä on valtakunnallinen tehtävä kuten Suomen tietoaarkistollakin. Sen kautta Liettua osallistuu muun muassa European Social Survey-, International Social Survey- ja European Election Study-tutkimuksiin ja maan tiedeyhteisöllä on pääsy amerikkalaisen data-arkiston ICPSR:n aineistovarantoon. Liettuan tietoaarkisto: <http://www.lidata.eu/en/>

Ruotsin verkosto parantaa tutkimusaineiston hallintaa

Ruotsiin on perustettu verkosto parantamaan tutkimusaineistojen hallintaa. Verkostoon kuuluu Ruotsin tietoaarkisto SND, tutkimusrahoittajia, yliopistoja ja Ruotsin kansallislaskinto. Verkosto pyrkii luomaan kansallisen suunnitelman tutkimusaineistojen elinkaaren hallintaan aineistonkeruun suunnittelusta pitkäaikaissäilytykseen ja jatkokäyttöön asti. Verkosto luo kansalliset aineistonhallintaohjeet ja rakentaa kaikille yliopistoille yhteisen aineistonhallintamallin. Toimintaa koordinoi Luulajan pitkäaikaissäilytyskeskus LDP.

ICPSR uudisti verkkosivunsa

Yhdysvaltalainen yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto ICPSR uudisti verkkosivunsa syyskuun alussa. Uusia ominaisuuksia ovat muun muassa erilaiset alisivustot käyttäjien erilaisiin tarpeisiin, kuten aineiston etsintään ja analyysiin; aineiston luovuttamiseen arkistoon, ICPSR:n jäsenasioihin; tutkimusaineiston hallintaan; kesäkouluihin sekä opetustarkoituksiin. Hakuja on nyt mahdollista muokata nopeasti ja hakutuloksia on parannettu. ICPSR:n aineistot ovat suomalaisten yliopistojen opiskelijoiden ja henkilökunnan käytettävissä maksutta, koska tietoaarkisto maksaa Suomen vuosittaisen jäsenmaksun ICPSR:lle. Tarkempaa tietoa sivu-uudistuksesta on ICPSR:n tiedotteessa: <http://www.icpsr.umich.edu/icpsr-web/content/ICPSR/redesign.html>.

Tutkimusaineiston hallinnan muistilista auttaa tutkijoita Alankomaissa

Alankomaiden tietoaarkisto DANS julkaisi keväällä tieteellisen tutkimuksen avuksi tarkoitetun tiedonhallintasuunnitelman. Kyseessä on käytännönläheinen ohjeistus aineiston hallintaan, kuvailuun ja jakamiseen. Suunnitelma toimii muistilistana aineistonkeruun alkuvaiheessa. Data Management Plan on ladattavissa englanninkielisenä pdf-tiedostona DANSin verkkosivuilta. Sen esimerkkinä ovat toimineet Ison-Britannian tietoaarkiston ja yhdysvaltalaisen ICPSR:n aineistonhallinnan oppaat. DANS Data Management Plan: <http://dans.knaw.nl/en/content/categorieen/diensten/data-management-plan>

Eurooppalaiset data-arkistot arvioivat itseään

Eurooppalaisten yhteiskuntatieteellisten data-arkistojen kattojärjestö CESSDA on muuttumassa tutkimusinfrastruktuurikonsortioiksi eli ERICiksi. Osana tätä muutosprosessia CESSDA on käynnistänyt jäsenorganisaatioidensa ohjatun itsearvioinnin. Sen avulla selvitetään, miltä osin jäsenet täyttävät CESSDA-ERICin vaatimukset ja mitkä ovat niitä toimintoja, joiden kehittämiseen tarvitaan vielä tukea. Arviointi toteutetaan pääosin vuonna 2013 ja siinä käytetään työkaluna muun muassa Data Seal of Approval -kriteeristöä. Lisätietoa: <http://www.cessda.org/>, <http://datasealofapproval.org/>

Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja

Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirjassa annetaan ohjeita sähköisen tutkimusaineiston hallintaan sen elinkaaren eri vaiheissa. Kun tutkimusprojekti tuottaa, käsittelee, kuvailee ja säilyttää aineiston käsikirjan ohjeiden mukaisesti, aineiston käyttöarvo kasvaa ja pitkäaikaissäilytyksen kustannukset alenevat huomattavasti. Käsikirjan sisältö perustuu pääosiltaan tietoaarkiston käytäntöihin ja kokemuksiin. Mukana on runsaasti esimerkkejä ja malleja. Käsikirjan ulkoasu on uudistettu tänä vuonna. Siivuilla häärii nyt myös nimetön tietoaarkistolainen. Tutustu!

> Käsikirja verkossa:
<http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/>

Suomen Akatemia suosittelee arkistointia

Suomen Akatemia suosittelee sen rahoittamissa hankkeissa kerätyn aineiston luovuttamista Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon. Arkistoinnista on hyvä mainita jo rahoitusta haettaessa tutkimussuunnitelmaan sisällytettävässä aineistonhallintasuunnitelmassa.

> Ks. Yleiset hakuohjeet
<http://www.aka.fi/>

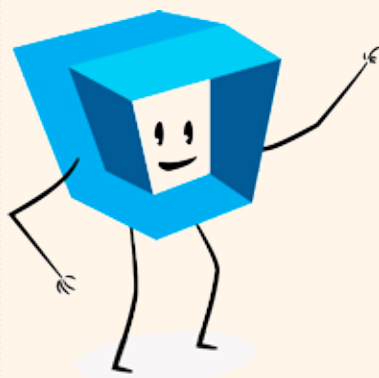
Liity tietoaarkiston postituslistalle

Haluatko saada tietoa uusista arkistoiduista aineistoista, julkaisuistamme tai toimintaamme liittyvistä tapahtumista? Liity sähköpostilistallemme! Listaa käytetään vain tiedotteidemme jakeluun. Listalle liittyneet eivät voi lähettää sinne omia viestejään.

Voit kertoa halustasi liittyä listalle lähettämällä viestin osoitteeseen helena.laaksonen@uta.fi.

Uusimmat aineistot RSS-syötteenä

Jos haluat tietoa uusimmista valmis-tuneista arkistoinneista, voit tilata tiedot myös RSS-syötteenä. Tilaa-maan pääsee tietoaarkiston etusivulle sijoitetusta kuvakkeesta.

Tiesitkö että...?

- > Tietoaarkisto varmistaa arvokkaan tutkimusaineistosi säilymisen käytökuntoisena tulevaisuudessakin.
- > Voit asettaa ehtoja arkistoinnille ja jatkokäytölle. Voit antaa tietoaarkiston päättää aineistosi jake-lusta muiden tutkijoiden käyttöön tai määrätä jatkokäytön riippuvai-seksi sinulta erikseen pyydettyästä luvasta.
- > Voit myös antaa aineistostasi vain kuvailutiedot tietokantaamme. Näin muut tutkijat tietävät sinulla ole-vasta aineistosta.

Tietoaarkisto Facebookissa

Tietoaarkisto on Facebookissa. Face-book-sivullamme julkaistaan pää-asiaa suomenkielisiä tiedotteita tietoaarkiston toiminnasta. Lisäksi julkaistaan tutkimusaineistojen avoi-muuteen liittyviä uutisia ja yhteistyö-kumppaneiden tiedotteita. Tule ja tykkää: <http://www.facebook.com/tietoaarkisto>.

Ilmoita aineistostasi

Haluatko luovuttaa aineistosi tieto-arkistoon? Tai haluatko, että tieto aineistostasi on muiden tutkijoiden ulottuvilla? Ilmoita aineistostasi tie-toarkistoon kotisivuiltamme aukeaval-la lomakkeella <http://www.fsd.uta.fi/fi/lomakkeet/ilmoita.html>. Otamme sinuun yhteyttä!

Tilaa Tietoaarkisto-lehti

Haluatko varmistaa, että saat Tietoaarkisto-lehden maksutta ensi vuon-nakin? Tilauksen teet helposti sähkö-postitse osoitteesta fsd@uta.fi tai puhelimitse 040 190 1432.

Tilaa esittely

Tulemme mielellämme kertomaan laitoksellenne toiminnastamme. Ota yhteyttä: fsd@uta.fi tai helena.laaksonen@uta.fi.

